

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav pro dějiny umění

Bakalářská práce

Tereza Langová

Umělecká kolonie na ostrově Capri

Art Colony on the Island of Capri

Praha 2014

Vedoucí práce: Mgr. Petr Šámal, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu práce doktoru Petru Šámalovi za cenné rady, postřehy, připomínky a přednášky, které mi byly při vytváření bakalářské práce velkou pomocí. Dále bych chtěla vyjádřit vděčnost Giuseppovi Aprea, vedoucímu Centro Documentale dell'Isola di Capri za poskytnutí textů a cenných informací.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla použita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Tereza Langová

Anotace

Bakalářská práce se zabývá uměleckou kolonií na ostrově Capri, která byla volným sdružením evropských a amerických umělců. Právě oni ostrov Capri proslavili, a to svými uměleckými díly a svědectvími v cestopisech. Zaujaly je caprijské motivy, neporušená příroda, příjemné klima a místní venkované. Ostrov se stal později natolik vyhlášeným, že se zde začal rozvíjet masový turismus a objevila se otázka ochrany autenticity tohoto výjimečného místa a zdejší kultury.

Klíčová slova

Capri, Neapolský záliv, Itálie, Kampánie, Grand Tour, krajinomalba, žánrová malba, venkov, cestování, turismus, exotismus, Scuola di Posillipo, John Singer Sargent, František Tkadlík, Max Švabinský, Vojta Sapík

Annotation

The bachelor's thesis deals with the art colony on the island of Capri, which was a free association of European and American artists. It was they who made the island of Capri famous, with their works of art and testimonies in travel books. They were attracted by the Capri motifs, unspoiled nature, pleasant climate and local villagers. The island later became so famous that mass tourism began to develop here and the question of protecting the authenticity of this exceptional place and local culture arose.

Key words

Capri, Bay of Naples, Italy, Campania, Grand Tour, landscape painting, genre painting, countryside, travel, tourism, exoticism, Scuola di Posillipo, John Singer Sargent, František Tkadlík, Max Švabinský, Vojta Sapík

Obsah

Úvod

1. Capri v éře Grand Tour
 - 1.1. Grand Tour
 - 1.2. Neapolský záliv a Capri z dálky
 - 1.3. Capri zblízka
2. Fenomén uměleckých kolonií
3. Umělecká kolonie na Capri
 - 3.1. Ubytování
 - 3.2. Restaurace a kavárny
 - 3.3. Ateliéry a výstavy
4. Krajinomalba
5. Venkovské motivy
 - 5.1. Činnosti venkovanů
 - 5.2. Kroje
 - 5.2.1. Šperky
 - 5.3.2. Ženský oděv
 - 5.3.3. Mužský oděv
6. Modelky a modelové
 - 6.1. Modelky
 - 6.2. Rosina Ferrara
 - 6.3. Modelové
 - 6.4. Homoerotické náměty
7. Češi na Capri
 - 7.1. Cesty Čechů na Capri
 - 7.2. Václav Kosina a Hotel Royal
 - 7.3. Umělecká tvorba
8. Turistifikace a autenticita ostrova

Závěr

Seznam použité literatury

Seznam vyobrazení

Úvod

Bakalářská práce se zabývá uměleckou kolonií na ostrově Capri, který se nachází na jižní straně Neapolského zálivu v Tyrhénském moři v Itálii. Již v 17. a 18. století na Capri individuálně zavítalo několik evropských umělců, přičemž nám řada z nich zanechala vyobrazení a vyprávění o svých dojmech v cestopisech a dopisech. V této době ještě nelze mluvit o umělecké kolonii – ta se začala formovat přibližně od 20. let 19. století. Zdejší umělecké dění bylo přímo napojeno na rozvoj cestovního ruchu, kterému se také tvář ostrova Capri v průběhu času přizpůsobila. Ve své práci se zabývám nejen fungováním caprijské kolonie, zde působícími umělci a jejich díly, ale také charakterem a kulturou zdejších venkovanů. Právě malby a fotografie nám nabízí množství obohacujících informací o jejich životním stylu, činnostech, krojích, ostrovní krajině a selské architektuře. V literatuře jsem nikde nenarazila na označení *umělecká kolonie* v souvislosti s Capri, přesto jsem přesvědčena, že splňuje téměř všechna kritéria umělecké kolonie a představuje tak nedílnou součást tohoto fenoménu.

Nejstarším textem, ze kterého jsem čerpala, je dvoustránková kapitola s názvem *Isola di Capri* v knize *Isolario dell'Atlante Veneto* od kartografa Vincenza Maria Coronelliho vydané roku 1696 v Benátkách. Dále jsem vycházela z dobových cestopisů, průvodců a dopisů, které v textu hojně cituji. Nutno podotknout, že se u většiny z nich nejedná o odborné texty, ale spíše subjektivní líčení vlastních zážitků a dojmů. Přesto si myslím, že v našem příběhu mají nezastupitelnou roli, jelikož dávají dohromady mozaiku ukazující Capri očima příchozích cizinců. Právě ti byli totiž aktéry umělecké tvorby. Nejvíce jsem čerpala z obsáhlého cestopisu *Die Insel Capri* od německého historika Ferdinanda Gregorovia z roku 1868. Z české cestopisné literatury mi skvěle posloužil článek *Výlet na ostrov Capri* od Dory Hanušové zveřejněný v *Ženských listech* roku 1882, dále kniha *Italské silhouetty* od spisovatelky a překladatelky Anny Řehákové z roku 1907, *Pod sluncem italským* od básníka Josefa Svatopluka Machara z roku 1918 a kniha *Z italského skicáře Maxe Švabinského* od historika umění Františka Žákavce vydaná roku 1925.

Zatímco průvodce a cestopisy vycházely již od začátku 18. století, odborné uměleckohistorické knihy o novověké umělecké tvorbě na ostrově Capri se objevují mnohem později. Snad první kniha tohoto druhu pochází z pera Enza Petraconne a nese název *L'isola di Capri* a vydána roku 1913 v Bergamu společností *Istituto italiano di arti grafiche*. Další rané uměleckohistorické texty napsal italský historik, architekt a botanik Edwin Cerio, který

se na Capri narodil, a v letech 1920–1923 zde působil jako starosta. Ve svých textech se zabývá místní architekturou, uměleckým děním minulosti i současnosti, a dokonce ochranou zdejších památek a krajiny. Již roku 1922 vychází jeho kniha *La casa nel paesaggio di Capri*, ve které popisuje tradiční caprijskou lidovou architekturu a apeluje na její zachování. Roku 1934 byl dále publikován text *Capri nel seicento*, roku 1950 *L'ora di Capri*, a další. Další knihy věnující se umění na ostrově Capri máme k dispozici díky činnosti nakladatelství *Edizioni La Conchiglia* založeného na Capri roku 1989. Jejich publikace pokrývají širokou škálu témat souvisejících s místní historií, flórou, faunou a uměním a podílí se na nich řada historiků umění. Při psaní bakalářské práce jsem čerpala z knih *Capri nell'Ottocento* z roku 1994, *Capri à la gouache* a *Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento* z roku 2005 a *Omaggio alla Venere Caprese. Modelli femminili a Capri nella pittura tra Ottocento e Novecento* vydané v roce 2007. Uměním na Capri se ale nezabývali pouze italští autoři. Roku 2022 byla v Dachau uspořádána výstava *Zauberhaftes Capri – Ein Paradies für Künstler* s kurátorkou Elisabeth Boser předkládající malby a grafiky vytvořené na Capri německými a italskými malíři. Výstavní katalog čtenáře na několika stranách zpravuje o klíčových místech zdejšího uměleckého života – hotelu Pagano a kavárně Zum Kater Hiddigeigei, a pak již následuje výčet na Capri působících malířů s informacemi jejich tvorbě a pobytu.

V některých knihách od českých kunsthistoriků, například monografiích *Antonín Hudeček* z roku 1947 a *Jan Preisler* z roku 1950 od Antonína Matějčka, najdeme zmínky o cestě českých umělců na Capri a jaký měl zdejší pobyt vliv na jejich pozdější tvorbu. Zatím u nás ale nebyla vydána žádná publikace, která by reflektovala umělecké dění na ostrově Capri jako celek.

Základní odborná literatura zabývající se fenoménem evropských uměleckých kolonií ostrov Capri nezmiňuje. Je také poměrně zarážející, že autoři nezmiňují žádné nebo téměř žádné umělecké kolonie v Itálii. Nina Lübbren ve své knize *Rural Artists' Colonies in Europe, 1870-1910* vydané roku 2001 zpracovává kolonie ve Francii, Německu, Dánsku, Británii, Belgii, Nizozemí, Švédsku, Rumunsku, Maďarsku a Slovinsku.¹ Publikace *Mythos Heimat. Worpswede und die europäischen Künstlerkolonien* od Thomase Andratschke z roku 2016 se zase zabývá pouze koloniemi v Německu, Francii, Nizozemí, Británii, Dánsku, Litvě, Maďarsku a Švýcarsku.² Na následujících řádcích se pokusím ukázat významnost umělecké společnosti na Capri a uměleckých prací inspirovaným tímto prostředím. Představím také

¹ LÜBBREN 2001

² ANDRATSCHKE 2016

rysy, na základě kterých můžeme, dle mého názoru, klasifikovat Capri 19. a raného 20. století jako uměleckou kolonii.

1. Capri v éře Grand Tour

Jakási předehra uměleckého kvasu na ostrově Capri přichází v 18. století, přičemž ojedinělá díla se objevují již ve století sedmnáctém. První malířské práce pocházejí z rukou cizinců příšlých především z Německa, Švýcarska, Británie, Francie a Nizozemí, obyvatelé Capri se zatím věnují pouze uměleckým řemeslům, například výrobě hedvábných stuh a šperků. Rozvoj malířství na ostrově tedy přímo souvisí s rozvojem cestování. Capri návštěvníky dlouho nelákalo, jednalo se totiž o chudou kulturně nevýznamnou oblast s hodnotnými antickými památkami, které ale ještě nebyly prozkoumány a plně odhaleny. Plavba mohla být riskantní, jelikož v této době byly ve Středozezemním moři běžné pirátské loupeže a únosy, přičemž v bezpečí nebyli cestovatelé ani na samotném ostrově, který byl opakovaně napadán a drancován.³ Cestování navíc ještě nebylo dostupné pro střední a nižší třídy, mnoho malířů tedy nemohlo vycestovat bez finanční podpory mecenáše. Zatímco někteří malíři jsou zámožnějšími cestovateli najati, aby pro ně během cesty vytvořili soubor maleb na památku, jiní se usadí v Neapoli a působí zde. Vybraní malíři mohli mít také to štěstí, že některý z mecenášů jejich cestu do Itálie sponzoroval, jako tomu bylo například v případě britského malíře Johna Smitha, kterého zaštitil hrabě George Greville z Warwicku. Na rostoucí zájem o Neapolský záliv a Capri měl vliv i rozkvět krajinomalby s romantickou ideou spojení člověka s přírodou a fascinací nevypočitatelnými přírodními živly, například sopečnou erupcí Vesuvu.

1.1. Grand Tour

Grand Tour neboli kavalířská cesta představuje druh cestování oblíbený v období 1600–1800, kdy byly výjezdy do ciziny, zejména Itálie, považovány za nedílnou součást vzdělání studentů z vyšších společenských vrstev. Ti se nejprve seznámili s dostupnou odbornou literaturou či cestopisy, které byly již v této době k dostání, a vyrazili prozkoumat cizí země. Účelem bylo získání zkušeností, například vidět významná umělecká díla na vlastní oči, zlepšit se v jazycích, navázat nové kontakty, které mohly přijít vhod v budoucí kariéře, ale také si odpočinout a načerpat inspiraci. Myšlenka cestování jako součásti studia se objevuje již v 16. století. Zastával ji například francouzský myslitel Michel de Montaigne, jenž věřil, že studenti potřebují *přímé dobrodružství se světem, živou souhru s prostým lidem doplněnou a umocněnou cestami do zahraničí*.⁴ Dobový zájem o antické památky vytyčil

³ KNIGHT 2005, 13

⁴ PORGES 1981, 174

určitou kanonickou trasu Grand Tour, jejíž nejdůležitějšími italskými zastávkami byla města Benátky, Florencie, Řím a Neapol. Později se oblíbenou destinací stala také Sicílie, Pompeje a Herculaneum. Plavba po moři byla nicméně méně vyhledávaná, hrozilo totiž přepadení tureckými a jinými piráty, kvůli její závislosti na počasí byla navíc poměrně nespolehlivá. Mnozí tak raději zvolili pobyt na souši.⁵

Účastníci Grand Tour si ze svých cest obvykle toužili přivést památku – suvenýr. Protože v té době ještě neexistovala možnost fotoaparátu, pořizovali si často malby vyobrazující místa, které je zaujala. Někteří si dokonce vyhlídli malíře a požádali jej, aby je na cestě doprovázel a takové malby pro ně zhotovil. Nejčastěji se jednalo o kresby tužkou nebo akvarely, které byli malíři schopní vytvořit za poměrně krátký čas. Jako příklad mohu uvést německého spisovatele a básníka Johanna Wolfganga Goethe, který se během své italské cesty seznámil roku 1787 s německým malířem Christophem Heinrichem Kniepem a domluvil se s ním, že poplují společně na Sicílii a Kniep pro něj vytvoří skici, které od něj na konci Goethe zakoupí. Na základě pár vybraných měl navíc Kniep zhotovit malby.⁶ Malíři ovšem cestovali také samostatně a někteří se dokonce v jižní Itálii usadili, například německý malíř Jacob Philipp Hackert, jenž působil na dvoře krále Ferdinanda IV. Významným mecenášem byl i britský velvyslanec William Hamilton, pro kterého v Neapoli pracoval jak zmíněný Hackert, tak například Pietro Fabris či Antonio Joli.

1.2. Neapolský záliv a Capri z dálky

V dobových pramenech narazíme na velké množství cestovatelů, kteří do svých plánů zahrnuly také návštěvu Neapole vábící jak starodávnými památkami, tak okouzlující krajinnou scenérií. Před nárůstem popularity plaveb na Sicílii, která byla dlouho považována za příliš dobrodružnou, představoval Neapolský záliv nejjižnější zastávku v rámci Grand Tour. Výšlap na sopku Vesuv, byl vnímán jako jakýsi existenciální zlom a přiblížení se ke kráteru během erupce bylo považováno za vzrušující výzvu.⁷ Silný dojem vytvářel také pohled na Neapolský záliv oddělený od moře ostrovy Ischia, Procida a Capri. *Každý cizinec, který přijede z Říma do Neapole a vkročí na břeh moře, obdivuje nádhernou zátoku a hned se ptá, co je to za ostrov, který se jeví oku nádherný jako amfiteátr. Za vlídného počasí ostrov působí tak jasně a krásně, že každý má chuť přeplovat*, píše Norbert Hadrawa o Capri roku 1794.⁸ Britský spisovatel William Beckford zase v dopise líčí zážitek, kdy se přes hodinu

⁵ PORGES 1981, 179

⁶ GOETHE 1885, 209

⁷ KNIGHT 2005, 18

⁸ HADRAWA 1794, 8

kochal pohledem na *třpytící se moře s Capri vystupujícím z jeho náručí a Vesuvem s bílým sloupem kouře*.⁹ Okouzlen byl i britský malíř John Smith, který pohled na Neapolský záliv považuje za *jeden z nejzajímavějších a nejkrásnějších na světě*.¹⁰

Výjev s pohledem na Neapolský záliv si za námět zvolil například malíř Pietro Fabris působící jako vedutista a krajinář v Neapoli. Grafika vytvořená roku 1776 nese název *Pahorky vztyčené erupcí Vesuvu roku 1760* a byla zamýšlena jako součást knihy s ilustracemi krajiny Campi Flegrei určené pro cestovatele Grand Tour. V popředí vidíme turistu s holí, jenž se právě zastavil, aby se potěšil výhledem na pahorky a Neapolský záliv. Kompozice se skládá ze tří prostorových plánů – v zadním vidíme výběžek Sorrentského poloostrova a ostrov Capri na moři posetém plachetnicemi. Moře, obloha s mraky a pevnina – vše je vyobrazeno v šedomodrých tónech. Ve středního plánu jsou situovány zmíněné pahorky a v předním krajina s odpočívajícími turisty a jezdcem na bílém koni. Tyto ilustrace měly zřejmě navnadit budoucí cestovatele nebo poskytnout památku těm, kteří již tato místa navštívili. Oblasti s vulkanickou aktivitou a jejími pozůstatky představovaly pro Seveřany exotický element, který mohl naplnit jejich touhu zažít na cestách něco nevšedního.

Capri z dálky vyobrazil i švýcarský malíř Louis Ducros, který doprovázel nizozemské šlechtice do Neapole a na Sicílii, přičemž po cestě vytvořil kolem 300 akvarelů. Zvláště působivý je akvarel s názvem *Pohled na ostrov Capri z balkonu hostince v Neapoli* z roku 1778. Ve skutečnosti se ostrov nachází ve větší vzdálenosti, než jak je znázorněno, přibližně 32 km od Neapole, Ducros chtěl ale zřejmě propojit dva kontrastní výjevy – pláž s ženou věšící prádlo a poměrně blízký pohled na ostrov, na kterém je možné rozeznat jednotlivé záhyby skal, kontrast každodenní aktivity obyčejného neapolského člověka a vznešeně vyhlížející namodralý útvar plující v bělobě mořské vody. Právě zbarvení ostrova a jeho proměny byl jev, který mnohé malíře zaujal. Někdy se zdál být zamlžený a namodralý, jindy bylo díky transparentnosti vzduchu možné rozeznat jednotlivá skaliska a bílá obydlí.¹¹ *Nekonečná rozmanitost pigmentů se sdružuje s perleťovým tónem charakteristickým pro obrazy Clauda Lorraina a je pro toho lahodné klima zvláštní. Jak jsme pluli dále na širé moře, barvy a tvary jako by se propadaly do atmosféry, postupně byly nejasné, až nakonec slunce stáhlo své paprsky a zbyla jen tma*, popsal své dojmy britský spisovatel Henry Gally Knight.¹²

⁹ BECKFORD 1834, 256–257

¹⁰ SMITH 1792, 130

¹¹ BECKFORD 1834, 247

¹² KNIGHT 1811, 53–54

Také Christoph Kniep vytvořil kresbu, později kolorovanou, s podobným výjevem, který měl možnost vidět při zpáteční plavbě z Messiny do Neapole. Zprvu se dokonce zdráhal kreslit, jelikož *ani nejlepší anglická tužka by prý nedovolila ruce, jakkoliv zkušené, reprodukovat tak jemné linie*. Přechody mezi zemí, mořem a nebem jsou díky modrému efektu skutečně subtilní a vytváří klidnou harmonickou jednotu. Goethe výjev popsal slovy *Cape Minerva před námi ležela v úchvatném světle zapadajícího slunce, kdežto její jižní část měla namodralý odstín. Celé pobřeží nádherně zářilo. Nalevo strmě stoupal ostrov Capri a přes průhledný namodralý opar jsme dokázali rozlišit tvary jeho skalnatých stěn*.¹³ Těžko uvěřit, že nedlouho po radosti Kniepa a Goetheho z této krásné scenérie se ocitli tváří v tvář smrti, když jejich loď málem ztroskotala o caprijská skaliska.

1.3. Capri zblízka

Umělecká díla vyobrazující Capri zblízka, tedy z pohledu malíře stojícího na půdě ostrova, se v této době objevují jen vzácně. Nejstarším známým ztvárněním ostrova Capri je zřejmě olejomalba od holandského malíře Thomase Wijcka vytvořená kolem roku 1640. Ten se stal členem sdružení vlámských a nizozemských malířů v Římě s názvem Bambocciate, kteří si vybírali náměty z každodenního života s prostými lidmi, přičemž vycházeli ze severské tradice. Scéna se odehrává v podvečer na Marina Grande – hlavním přístavu ostrova. Muži zvedají zavazadla sledováni orientálně vyhlížejším mužem v turbanu. V prostoru se pohybují i další lidé věnující se všedním úkonům například praní prádla nebo vedení oslů. Některé části staveb se rozpadají a na levé straně vidíme povalený antický sloup a sarkofág s figurálním reliéfem.¹⁴

V 18. století již ostrov navštívilo více malířů například Jacob Philipp Hackert, John Smith, Richard de Saint-Non či Saverio Della Gatta, stále ovšem nemůžeme hovořit o malířské kolonii. Capri ještě nebylo na rozdíl od Říma či Neapole na turismus připraveno, cesta k němu byla navíc poměrně riskantní. Hrozilo ztroskotání lodi vlivem špatného počasí, kterému napomáhal i spodní proud obtékající ostrov Capri. Slavný německý spisovatel Johann Wolfgang Goethe líčí v cestopise děsivý zážitek z roku 1787, při kterém se jeho plachetnice málem roztříštila o caprijské skály. Plul tehdy spolu s malířem Kniepem z Messiny do Neapole. V noci je probudil křik ostatních pasažérů – loď se zachytila v proudu, který ji tlačil ke skalnatému pobřeží. Zděšení umocňovaly i pastýři na skalách, kteří radostně křičeli, že se loď brzy potopí. Těšili se zřejmě, že následně vyloví majetek ztroskotaných

¹³ GOETHE 1885, 304

¹⁴ LEVINE 1991

pasážerů.¹⁵ Situaci se nakonec podařilo zachránit díky lehkému vánku, o který se plachty mohly opřít, a loď dorazila v pořádku do Neapole. Právě tehdy se zřejmě Goethe definitivně rozhodl, že Capri – *nebezpečný ostrov skal* – nikdy nenavštíví.¹⁶

Dalším problémem bylo ubytování. Na konci 18. století se zde nabízela pouze prostá krčma, kterou tehdejší host popisuje jako *špatnou chatrč, kde není k dispozici ani postel*.¹⁷ Zámožnější cizinci si nicméně na ostrově mohli zařídit vlastní bydlení, jako například anglický obchodník Nathaniel Thorold, který zakoupil a přestavěl dům bývalého arcibiskupa Capri na luxusní rezidenci Palazzo Inglese v anglickém stylu vybavenou *veškerým komfortem*.¹⁸ Palác si oblíbil i neapolský král Ferdinand IV., který Capri navštěvoval kvůli lovu ptáků. Archeolog Norbert Hadrawa, který krále při jeho pobytu několikrát doprovázel, palác popisuje jako nejkrásnější stavbu na ostrově s vynikající polohou. *Když vyjdete z haly, vstoupíte na balkon, ze kterého je nádherný výhled na celý ostrov jako na amfiteátr. Před domem je krásná cesta, která vede k mořskému břehu, kde je nejlepší místo pro lov ptáků*.¹⁹ Zmíněný palác se objevuje na malbě *Veduta Capri s Monte Solaro* od Jacoba Philippa Hackerta z roku 1792, kterou vytvořil na přání Ferdinanda IV. jako součást cyklu čtyř kvašů vyobrazujících královská sídla určeného do kabinetu v paláci Caserta. Malíř zde kombinuje jemnost detailů s ostrostí kontur a barev a zanechává v divákovi pocit klidu při pohledu na zelenou plochu.²⁰ Hackert dokázal místa vyobrazit s neobvyklou jasností a přesností. Nalevo vidíme královo sídlo Palazzo Inglese, napravo kostel San Costanzo a Scala Fenicia, schody poskytující přechod z Marina Grande do Anacapri. Další možností bylo domluvit se s někým z místních a přespat v jejich obydlí. Jean-Claude Richard například uvádí, že bydlel s lodníkem v jednom z domů na břehu moře.²¹ Takové podmínky nicméně mohli mnohé cestovatele odradit, a tak raději zůstali v některém z hostinců v Neapoli.

Ostrov měl v této době venkovský charakter a většina obyvatel žila v bídě. V řadě cestopisů ze 17. a 18. století se turisté negativně vyjadřují k podobě zdejších vesnic Capri a Anacapri. V této době nebyly v dobrém stavu, mnoho staveb bylo poničených a ulice *špinavé*.²² John Smith uvádí, že Capri má podobu *špatně postavené nepravidelné vesnice*.²³ Jean Jacques Bouchard, zřejmě první známý návštěvník Capri, který se zde vylodil již roku

¹⁵ KNIGHT 2005, 12

¹⁶ GOETHE 1885, 305–308

¹⁷ PETRACONNE 1913, 88

¹⁸ HADRAWA 1794, 13

¹⁹ HADRAWA 1794, 13

²⁰ GRIMALDI 2011, 321–322

²¹ SAINT-NON 1781, 173

²² KNIGHT 2005, 19

²³ SMITH 1792, 129

1632, měl podobný dojem – z dálky prý vypadá velmi pěkně, uvnitř jsou ale uličky tak úzké, že *jimi projdou sotva dva muži*. Lidé zde žili v malých nízkých jednopatrových domech nahoře okrouhlých a pokrytých puzzolánem, což Bouchard hodnotí jako ošklivé. V provozu zde prý byl jen jeden kostel Santo Stefano, ostatní byly poškozené.²⁴ Potraviny bylo možné zakoupit na náměstí nazývaném v místním dialektu *chiazza* – dnešní Piazza Umberto I.²⁵ Hadrawa nás informuje, že se zde prodávaly *fazole, ovoce, občas makarony, ale téměř nikdy maso*, protože o něj byla na ostrově nouze. *Spadne-li neštěstím kráva z útesu a zůstane mrtvá, oznámí se trubkou po celém ostrově, že maso bude prodáno*, píše Hadrawa roku 1793. Na trhu se dále nabízel olivový olej, víno vyráběné přímo na ostrově a mořské úlovky, které zde rybáři vystavovali jednoduše *na kameni*.²⁶ Mnohé suroviny jako například chléb, maso, káva, cukr a máslo bylo nutné dovážet z Neapole.²⁷ Na Capri panoval nedostatek potravy, Bouchard konstatuje, že *zdejší lidé umírají hladu*.²⁸ Na Anacapri netekla pitná voda, takže obyvatelé sbírali dešťové kapky do cisteren a pokud v létě dlouho nepršelo, museli *s velkou nepříjemností slézt do přístavu Capri*, aby se zásobili vodou dovezenou z pevniny.²⁹ To mohl být jeden z důvodů, proč většinu cestovatelů Grand Tour návštěva Capri nelákala – zdejší skromné poměry nespĺňovaly jejich často vysoké standarty.

Obdivována byla na druhou stranu zdejší příroda, výhledy a příjemné klima. Caprijská krajina udělala dojem například na britského spisovatele Josepha Addisona: *Nížinu mezi východní a západní částí hor pokrývají pomeranče, vinná réva, fíky, mandle, olivy, myrty a kukuřičná pole, které vyhlížejí velmi půvabně a svěže*.³⁰ Velké lákadlo představovala také bohatá antická historie a dochované památky z doby vlády římského císaře Augusta a Tiberia, který se na Capri natrvalo usadil. Mnozí cestovatelé se zde stavili právě s cílem stanout na místě, kde tito slavní císaři pobývali a prohlédnout si starověké ruiny, jejichž první průzkumy proběhly v druhé polovině 18. století. Nejvýznamnější z nich provedl Norbert Hadrawa roku 1793, přičemž o svých vykopávkách a objevech napsal knihu. Věřil, že *prohledání zdejších antických památek může posloužit k potvrzení slávy ostrova*.³¹ Oba zmíněné silné aspekty ostrova – okouzující přírodu a antické památky – na svých akvarelových malbách zachytil britský malíř John Smith. V malbě *Ruiny Tiberiova paláce na Capri* z let 1778–1779 ztvárnil

²⁴ BOUCHARD 1976, 230

²⁵ APREA 2003, 13

²⁶ APREA 2003, 8

²⁷ KNIGHT 2005, 13

²⁸ BOUCHARD 1976, 231

²⁹ CORONELLI 1696, 114

³⁰ ADDISON 1705, 150

³¹ HADRAWA 1794, 6

ruiny na východním konci ostrova. Jedná se o pozůstatky letního paláce císaře Tiberia, jejichž část byla přeměněna na malou kapli Santa Maria.³² Autora možná zaujal zajímavý kontrast křesťanské kaple a paláce pohanského císaře, ve kterém proběhlo nespočet nemravných činů. Zde ale jako by obě stavby splynuly v jeden harmonický celek. Stavby se zároveň stávají součástí vegetace, která je obklopuje a obrůstá.

Smitha zaujal i středověký hrad Barbarossa na vyvýšenině hory, k němuž vystoupal a následně vyobrazil na malbě *Vylodění na Capri*. Místní věřili, že tento hrad je nedobytný, kromě vysoké a drsné základny totiž poskytoval velké jeskyně uprostřed hory, kam mohli v případě nebezpečí sestoupit pomocí žebříků a skrýt se tam.³³ Malba poskytuje pohled na přístav Marina Grande, město Capri a Sorrentský poloostrov, přičemž paleta je omezena na hnědé a zelené odstíny barev. Díky výhledu z výšky mohl malíř vyobrazit více prostorových plánů oddělených vrstvami atmosféry, kde nejbližší místa s jeví nejsvětější.

2. Fenomén uměleckých kolonií

Pojem umělecká kolonie označuje proměnlivé seskupení umělců spojené s určitým místem, které buď jednorázově či sezónně navštěvují nebo se zde natrvalo usazují. Jedná se o

³² SMITH 1792, 129

³³ BOUCHARD 1976, 230

venkovské a krajinné oblasti, ve kterých chtěli umělci malovat pod širým nebem přírodu v přirozeném světle. Zajímali je také venkovské motivy – lidová architektura, kroje a selské činnosti. Před příchodem umělců byla řada z těchto míst neznámá, jejich působení ale v mnoha případech tyto vesnice a přírodní oblasti proslavilo.³⁴ Evropské umělecké kolonie se začaly formovat přibližně ve 30. letech 19. st. a největší rozmach zažívaly v období 1890–1914.³⁵

Jednou z motivací návštěvy do té doby přehlížených oblastí byla touha uniknout z velkoměst poznamenaných industrializací do přírody a na venkov. Vlna romantismu přináší nový pohled na přírodu, která je nyní vnímána jako prostor duchovna, tajemna, harmonie a svobody, mnozí tedy podnikají túry do hor s touhou objevovat její krásy. Postupně se také zvyšuje zájem o venkov a vyobrazování prostých lidí.³⁶ Rozvoj uměleckých kolonií je úzce spjatý také s rozvojem cestování, případně také touhou poznávat exotické krajiny. Některé umělecké kolonie byly časem transformovány do turistických destinací, čímž byla oslabena jejich autenticita a původní myšlenka.

Kolonie mohly vzniknout více způsoby. Barbizonská se zrodila z iniciativy francouzských krajinářů, kteří kolem roku 1830 přišli do vesnice se společným cílem malovat pod širým nebem podle viděné skutečnosti, přičemž se komunita postupem času rozrůstala.³⁷ Do rybářské vesnice Skagen v Dánsku zase umělci jezdili zprvu individuálně ve 30. letech, až se zde utvořila proměnlivá komunita různých cestovatelů, kteří se poznali přímo na místě, což je podobná situace jako na Capri. Česká umělecká kolonie Mařákova škola zase vznikla z iniciativy učitele krajinomalby na pražské Akademii Julia Mařáka, který jezdil se svými studenty každoročně malovat do plenéru, zejména do Zákolan a na Okoř.

Umělecké kolonie charakterizuje několik společných znaků, přičemž ale nemusí splňovat všechny, aby byly za kolonii považovány. Mělo se jednat o venkovskou nebo krajinnou oblast, kterou umělci sezónně navštěvovali nebo se zde usadili. Tato oblast měla inspirovat jejich tvorbu, ať už se jednalo o reflexi zdejší krajiny, obyvatel či světelné atmosféry. Umělci také často zastávali stejný stylový program a kladli si v tvorbě podobné cíle.³⁸

³⁴ ANDRATSCHKE 2016

³⁵ CHRUDZIMSKA-UHERA 2017, 14

³⁶ CHRUDZIMSKA-UHERA 2017, 14

³⁷ MRÁZ – MRÁZOVÁ 1988, 630

³⁸ ANDRATSCHKE 2016

3. Umělecká kolonie na Capri

Mnozí cizinci přijedou zhlédnout kuriozity ostrova a pak zase zmizí. Existuje však druh hostů, kteří jedí společně u jednoho stolu, jsou to většinou umělci různých národností.

Ferdinand Gregorovius, 1868

Umělecká kolonie na ostrově Capri se začala rozvíjet ve 20. letech 19. století, přičemž a největšího rozkvětu dosáhla v pozdním 19. a raném 20. století. Umělci mohli být na ostrov přilákáni vystavenými díly s motivy z Capri, vyprávěním přátel nebo například cestopisnou a novelistickou literaturou,³⁹ které ve větším počtu vycházejí v 80. a 90. letech 18. století. Mohu uvést například cestopis *Voyage pittoresque, ou, Description des royaumes de Naples et de Sicile* od Jeana Saint-Nona z roku 1781, *Select views in Italy II.* od Johna Smitha z roku 1792, spisy od archeologa Norberta Hadrawy *Ragguagli di varii scavi e cover di antichità fatte nell' isola di Capri* z roku 1793 a *Freundschaftliche Briefe über verschiedene auf der Insel Capri entdeckte und ausgegrabene Alterthümer* vydaný o rok později. V letech 1816 a 1817 byla publikována slavná *Italská cesta* od Johanna Wolfganga Goethe, ve které věnuje několik stran také ostrovu Capri, který sice nikdy nenavštívil, přesto v něm zanechal silný dojem. Tyto knihy mohly čtenáře navnadit, aby zmíněná místa sami navštívili, a současně podnítit očekávání a předpoklady, které následně mohly ovlivnit jejich vnímání ostrova.

K nárůstu popularity Capri výrazně přispěla i expedice německých malířů Augusta Kopische a Ernsta Friese do zdejší jeskyně, Kopischem nazvané Grotta Azzura, podniknuté roku 1826. K nápadu prozkoumání jeskyně, do které po staletí nikdy z místních nevplul, protože se báli zlých duchů, přivedl malíře Giuseppe Pagano, majitel hostince, ve kterém se ubytovali a taky je do ní spolu s přáteli Angelem Ferrarou a Michele Furericem doprovodil.⁴⁰ Kopisch po návratu provedl zápis, ve kterém vylíčil celou výpravu a charakter jeskyně: *Světlo z mořských hlubin osvětluje její obrovský prostor modrou barvou. Budete překvapeni, když uvidíte vodu podobnou modrému ohni naplňující jeskyni, takže každá vlna vypadá jako plamen. Dojem je ještě větší, když v jeskyni plavete jako my se zapálenými pochodněmi. Vzadu vede stará cesta do útesů, snad směrem k Damecutě nahoře, kde podle legendy držel Tiberius dívky pod zámek.*⁴¹ Roku 1838 publikoval brožuru *Entdeckung der Blauen Grotte auf der Insel Capri*, přičemž současně vychází o jeho objevu článek v neapolském periodiku *Poliorama Pittoresco* s ilustrací od malíře Giacinta Gigante. Jeskyně, uchvacující přírodním azurově modrým osvětlením, se brzy stala senzací lákající velké množství turistů, k čemuž přispěla i dobová vyobrazení.⁴²

Vzestup umělecké tvorby na Capri vedle zmíněných aspektů souvisí také s rozvojem cestování, které se v 19. století stává jednodušším a méně nákladným, mimo jiné díky

³⁹ ŘEHÁKOVÁ 1907, 119

⁴⁰ PETRACONNE 1913, 102

⁴¹ PETRACONNE 1913, 88-90

⁴² MARTORELLI 1995, 30

vybudování železničních tratí. Vůbec první italská železnice vznikla roku 1839 a vedla z Neapoli do Torre del Greco. Následně přibýly další, zprvu kratší tratě v okolí velkých měst, přičemž v 70. letech již bylo docíleno propojení severních a jižních oblastí Itálie a zdejších turistických destinací. A jelikož nyní mohla cestovat i střední třída, dostalo se do jižní Itálie a na Capri mnohem více umělců, což přirozeně přineslo další rozkvět zdejší umělecké kolonie.

Zdejší umělecká komunita byla internacionální, přičemž ostrov již od začátku navštěvovali spíše umělci ze severněji položených zemí, italské obyvatelé zajímal méně. Největší část tvořili Němci přivábeni, kromě výše zmíněné cestopisné literatury, také nesmírně populárním eposem *Der Trompeter von Säckingen* od Victora von Scheffela, který jej napsal přímo na Capri roku 1853.⁴³ Německý živel měl na ostrově výrazné postavení, řada míst byla kupříkladu pojmenována v němčině. Hlavní ulice, dnešní Via Vittorio Emanuele I., nesla název Via Hohenzollern a jeden z hlavních podniků kavárna Zum Kater Hiddigeigei odkazuje názvem na hrdinu ze zmíněného eposu kočku Kater Hiddigeigei, která v příběhu filozofuje na střeše hotelu.⁴⁴ Také z dobových výpovědí můžeme usoudit, že Němců přicházelo na ostrov velké množství. *Celý ostrov zabrali páni z říše*, píše cestovatelka Anna Řeháková.⁴⁵ V komunitě byly nicméně zastoupeny i další národnosti, patřili sem Francouzi, Britové, Dánové, Nizozemci, Švédci, Poláci, Češi, Italové, Američané a mnoho dalších.

Kolonie neměla stanovený jeden určitý umělecký program či stylový proud, na ostrov přicházeli umělci rozmanitého zaměření a každý z nich zpracoval místní podněty svým vlastním způsobem. Přesto bychom našli několik společných znaků. Zaprvé se přirozeně jedná o podobnou škálu motivů – caprijské skály, pobřeží, obyvatelé v tradičních krojích a tak dále. Opakují se také výjevy jako z antické doby, inspirované zřejmě starověkou historií ostrova, a výjevy s nadpřirozenými mořskými bytostmi, zejména sirénami, které podle některých literárních pramenů Capri v minulosti obývaly. Řadu malířů také zaujala zdejší krajina charakteristická strmými skálami, jeskyněmi a subtropickými rostlinami, moře, světlo a jeho proměny, a venkovský ráz ostrova.

Důležitou úlohu měly místní hotely, restaurace, pivnice a kavárny, kterých v průběhu let stále přibývalo. Zde se umělci mohli seznamovat, debatovat, pořádat večírky a společně se věnovat umělecké tvorbě, ať už v plenéru nebo ateliérech.

3.1. Ubytování

⁴³ CERIO 1957, 62

⁴⁴ CERIO 1957, 63

⁴⁵ ŘEHÁKOVÁ 1907, 126

Prvním hostincem na ostrově Capri byl Hotel Pagano, původním názvem Locanda Pagano, založený roku 1818 místním notářem Giuseppe Pagano, který poskytl ubytování ve svém domě některým cizincům ještě předtím, než se z něj stal skutečný hotel. Nejednalo se o nic neobvyklého – bylo zvykem, že významné šlechtické a měšťanské rodiny z menších měst, jako byla rodina Pagano, čas od času nabídly slušnému cizinci jídlo a ubytování, aniž by za to požadovali náhradu.⁴⁶ Později Giuseppe část svého obydlí přeměnil na oficiální hotel. Brzy se stal známým a každý rok jej navštěvovalo víc a víc zahraničních cestovatelů. Jedním z prvních známých hostů byl již zmíněný malíř August Kopisch, který již v přístavu vyhledal nosiče zavazadel, se kterým se vydal do *podivného, ale velmi vesele postaveného domu* hotelu Pagano. Jeho zápis o objevení Grotta Azzura v knize hostů se stal místní atrakcí. *Ve skutečnosti nebyl žádný cizinec, který by během návštěvy Capri nezašel do Pagana, aby si ve staré a téměř úplně opotřebované knížce přečetl zprávu o objevu podivuhodné jeskyně z roku 1826 celou psanou rukou Kopische s podpisy sedmi očitých svědků velké události.*⁴⁷ Učený Giuseppe Pagano a jeho následovník syn Michele Pagano nabízeli vedle skvělých hotelových služeb a vřelého přístupu i informace o Capri a cenné rady. Kopischovi a Friesovi například půjčil latinské a italské knihy pojednávající o Capri a dokonce slíbil, že od přátel sežene ještě další. Budova hotelu měla v začátcích poněkud organický tvar, August Kopisch ji roku 1826 popisuje jako *veselou konstrukci se souborem vnějších schodů*, Wilhelm Waiblinger roku 1828 zase jako *osamělé sídlo s podivnou orientální architekturou a klenutou střechou*.⁴⁸ Pozoruhodný zjev hotelu popisuje i řada dalších, německý host nás roku 1875 informuje, že uvnitř byla *příjemná dezorganizace jako v krásném starém rodinném domě*.⁴⁹ Ferdinand Gregorovius svůj první dojem líčí takto: *Zdálo se nám, že vcházíme do nejkliďnějšího útočiště, do hostince pro poutníky s holí, kloboučkem a pláštěm zdobeným květinami.*⁵⁰

Pagano také nastavil velmi příznivé ceny, jeden z dobových návštěvníků uvádí, že *pokud host oznámil svůj stav chudoby, mohl po omezenou dobu dostávat ubytování a stravu zdarma*. Platit bylo údajně možné také v naturáliích.⁵¹ Ceny byly nicméně později zvednuty, protože tržba na provoz hotelu nestačila.

Hotel se stal brzy známý tím, že se zde ubytovali umělci – výtvarníci, básníci a spisovatelé různých národností se měli možnost setkat ve společných prostorách, například jídelně, knihovně nebo na střeše, diskutovat, navazovat přátelství, pořádat večírky,

⁴⁶ KAWAMURA 2005, 32

⁴⁷ PETRACONNE 1913, 89

⁴⁸ KAWAMURA 2005, 45

⁴⁹ KAWAMURA 2005, 37

⁵⁰ GREGOROVIVS 1879, 7–8

⁵¹ KAWAMURA 2005, 38–40

prozkoumávat zdejší krajinu a věnovat se umělecké tvorbě. Roku 1845 německý spisovatel Adolf Stahr o hotelu řekl: *Toto je sídlo potulných umělců a v Itálii nenajdete vhodnější místo k prožití příjemných chvil.* V průvodci od Karla Baedekera z roku 1866 se dočteme, že *hotel je vždy obsazen malíři, kteří zde zůstávají měsíce.*⁵² Giuseppe i Michele Pagano si umělců velmi vážili a žádali po každém z nich zápis případně také perokresbu do knihy hostů vedené od roku 1825.⁵³ Kniha byla údajně plná podpisů cestovatelů všech národností.⁵⁴ Někteří z nich zde zanechali také drobnou kresbu, často karikaturu. Nejstarší kniha byla údajně malého formátu s přebalem z vepřovice a začínala podpisem německého návštěvníka.⁵⁵ Postupem času přibývaly další knihy, spíše většího formátu. Bohužel se nám dochovala pouze kniha vedená od roku 1932 a fotografie, předešlé byly ztraceny nebo odcizeny *sběrateli podpisů.*⁵⁶

Exteriér budovy hotelu se příliš nelišil od okolních staveb – jednalo o bílý domek s černým nápisem *Hotel Pagano* v horní části fasády a vysokou palmou v zahradě. Vnitřní prostory – jídelna, čítárny, salonky a chodby – byly ale bohatě dekorovány nástěnnými malbami i závěsnými obrazy a dalšími artefakty od příchozích umělců, kteří poskytli tyto práce majiteli hotelu výměnou za ubytování nebo si malováním krátili čas během deštivých dnů.⁵⁷ Z původní výzdoby se bohužel do dnešních dní nic nezachovalo, představu si tak můžeme udělat pouze na základě dobových fotografií od Giorgia Sommera ukazujících jídelnu s nástěnnými malbami.⁵⁸

Stěna s průchodem je korunována vyobrazením hotelu Pagano, z něhož po schodech odchází vousatí skřítki, na dalších vidíme antikizující motivy propojené s typickými caprijskými náměty – faraglioni, putti na oslovi na skalnatém terénu, putti s větvenem v ruce, putti vyhlížející z okna hotelu, kočka natahující se po rybě, dívka v podobě sfingy držící eféba s vyhaslou pochodní – symbol smrti, mořská panna, výjev plachetnice na rozbouřeném moři jako iluzivní výhled z okna, namalovaná busta smějícího se satyra, malířská paleta, lebka položená na knize, černé siluety hlav z profilu – zřejmě majitelů a návštěvníků hotelu. Malby jsou doplněny německými nápisy humoristického rázu například *CO JSME PŘES DEN VYDĚLALI S NAŠÍM LEYEREM, JDE VEČER ZASE DO VĚTRU.* Na jinou stěnu pověsili umělci kasičku a nad ní napsali *PRO CHUDÉ.*

⁵² KAWAMURA 2005, 38

⁵³ MARESCA

⁵⁴ PETRACONNE 1913, 88

⁵⁵ KAWAMURA 2005, 31

⁵⁶ KAWAMURA 2005, 31

⁵⁷ ŘEHÁKOVÁ 1936, 117–118

⁵⁸ MARESCA

Významné veřejné ubytování představoval také Grand Hotel Quisisana ve městě Capri, původně zamýšlený jako privátní nemocnice pro pacienty s plicními obtížemi La Villa Quisisana založená roku 1845 anglickým doktorem Georgem Sidney Clarkem. *Qui si sana* znamená italsky *Tady se léčí*. Roku 1861 ji předělal na luxusní hotel, jenž se stal jedním z nejvyhlášenějších na ostrově.⁵⁹ *Hosté sedící u dlouhého stolu byli samý luxus a marnivost. Tu a tam se třpytily perly a hedvábí a byl slyšet cinkot drahých sklenic*. Roku 1897 se zde například ubytoval Oscar Wilde se svým milencem.⁶⁰ Bylo nicméně možné najít i alternativní možnosti ubytování například přenocovat v některém z domů místních venkovanů. V *úchvatně pitoreskním* domku rolnické rodiny se ubytoval malíř Frank Hyde, protože Hotel Pagano byl již plný, a později sem přizval také Johna Singera Sargenta.⁶¹ Ráno jim domácí připravovali snídani pod pergolou složenou z *caprijských lahůdek všeho druhu*. Hyde také vypráví o umělci, který žil ve staré pevnosti Piccola Fortina, kde si prý svou jedinou obytnou místnost zařídil tím *nejpodivnějším způsobem jako ateliér – na klenutý strop zavěsil rybářské sítě a do tmavého výklenku umístil maličkou lampu a sošku Panny Marie*.⁶² Tento typ ubytování sice nenabízel pohodlí hotelů, nicméně ti, kteří si ho zvolili, měli možnost přiblížit se skutečnému životu místních lidí a získat tak autentičtější zážitek.

Cizinci, kteří plánovali na Capri setrvat delší čas, si často zbudovali vlastní dům. Americký malíř Charles Caryl Coleman dal přestavět bývalý hospic kláštera Santa Teresa na vilu, nazývanou zprvu Casa dell'Oleandro, později Villa Narcissus. Na Capri se vylodil roku 1880 a ihned se do něj zamiloval, usadil se zde a maloval až do konce života. Coleman byl milovníkem exotických především orientálních motivů, což se projevilo i na podobě vily, která byla směsicí maurského a antického stylu a původní podoby domu ze 17. století. Interiér byl dekorován arabskými svícny, perskými koberci a vodními dýmkami. Vila se stala dalším místem setkávání umělců, které poněkud extravagantní Coleman obvykle vítal ve svém muslimském rouchu.⁶³

Od roku 1895 budoval švédský lékař Axel Munthe Villa San Michele u staré kapličky San Michele na Anacapri – části ostrova, která v této době ještě nebyla turisty příliš navštěvovaná.⁶⁴ Munthe byl zdejším prostředím uchvácen a rozhodl se zde usadit, prohlásil: *Chci svůj dům otevřený slunci, větru a hlasu moře jako řecký chrám a všude světlo, světlo,*

⁵⁹ <https://www.quisisana.com/en/5-star-hotel-capri-center/history> vyhledáno 25.7. 2024

⁶⁰ APREA 2009, 4

⁶¹ HYDE 1914, 285

⁶² HYDE 1914, 288

⁶³ VITALE 2024

⁶⁴ MUNTHE 1920, 7

světlo.⁶⁵ Během výstavby našel zbytky vily císaře Tiberia s řadou antických předmětů, kterými svou vilu dekoroval. Na oplátku přislíbil ostrovany ošetřovat zdarma. Villa San Michele i s původním vybavením se dochovala do dnešních dní.⁶⁶

Na Capri si roku 1905 postavil luxusní vilu v historizujícím stylu také baron Jacques d'Adelswärd-Fersen a nazval ji Villa Lysis. Do vlysu imponujícího portiku nechal vytesat latinský nápis *Amori et Dolori Sacrum*, tedy *posvátnost lásky a bolesti*. Ve vile, kde žil se svým milencem Ninem Cesarini, se setkávali intelektuálové, umělci a básníci.⁶⁷

3.2. Ateliéry a výstavy

Jak již bylo řečeno, mnoho malířů cestovalo do Itálie malovat v plenéru zdejší *exotickou* krajinu, případně místní obyvatele. Nemálo umělců si nicméně na Capri opatřilo ateliér, jenž mohl sloužit také jako výstavní prostor. Skupina malířů si zařídila ateliéry v opuštěném klášteře Santa Teresa na cestě k hradu Castiglione, který disponoval osvětlenými prostory s vysokými okny a výhledem na moře. Maloval zde například Frank Hyde, ke kterému se později připojil i John Singer Sargent, s nímž zde dokonce sdílel společnou modelku.⁶⁸

Malíři, kteří se usadili na ostrově, si v mnoha případech vydělávali prodejem obrazů, které vystavovali přímo ve svém ateliéru. Návštěvníci mohli v otevírací době zhlédnout díla *nacpaná na stěnách, rozložená po stole či trčící na podstavcích*, přičemž je malíř provázel, vysvětloval nebo se nerušeně věnoval své nejnovější práci.⁶⁹ Svůj ateliér otevřel veřejnosti například Arthur Cerio na Via Tragara, Bernard Hay na Piazza Umberto, Hammond Mason ve Villa Bella Vista, Carlo di Giuseppe na Via Tiberio⁷⁰ nebo Karl Wilhelm Diefenbach ve svém vlastním pozoruhodném domě blízko Piazza Umberto vyzdobeném černými siluetami z cyklu *Per aspera ad astra*. Český básník Josef Svatopluk Machar, který jeho ateliér navštívil při pobytu na Capri v letech 1914–1915, uvádí, že venku visel plakát oznamující, že se uvnitř koná stálá výstava Diefenbachova, vstupné jedna lira. *A obraz v otevřené předsíni, nahé zářící tělo mořské panny v rozpěněných zelených vlnách, rybku ve vztažené ruce, láká, aby člověk tu liru dal.*⁷¹

⁶⁵ MUNTHER 1920, 17

⁶⁶ CIGNITTI 2012 a

⁶⁷ CIGNITTI 2012 b

⁶⁸ HYDE 1914

⁶⁹ MACHAR 1918, 158

⁷⁰ TROWER 1906

⁷¹ MACHAR 1918, 158

3.3. Restaurace, kavárny a obchody

Zatímco ještě na konci 18. století si cizinci s sebou na ostrov museli přinášet vlastní zásoby jídla,⁷² v 2. pol. 19. st. zde již bylo k dispozici množství restaurací, kaváren a obchodů nabízejících nejrůznější zboží. V cestopisném článku v části o době 70. let na Capri zmiňuje malíř Frank Hyde, co se obchodů týče, pouze *trafiku schovanou pod maurskými oblouky za rohem Piazza Umberto a ovoce, zeleninu a ryby, které se prodávaly rozprostřené ve velkých koších na schodech starého kostela.*⁷³

V 60. letech 19. století založili Lucia a Giuseppe Morgano restauraci pojmenovanou *Zum Kater Hiddigeigei*, oblíbenou především u německých umělců, kteří se zde scházeli, diskutovali, hráli, zpívali a tančili.⁷⁴ Součástí byl i umělecký salon, směnárna a obchod, ve kterém se nabízela například kořalku, obuv, vosk na boty, mahagonové stolky, spodní prádlo, mýdlo, švýcarský sýr, knihy a zubní kartáčky.⁷⁵ Později si zde majitelé zařídili také obchod s obrazy. *Morgano malby nechává vyrábět jaksi až továrensky: platí několika malířům tolik a tolik lir měsíčně a všechno, co namalují, patří jemu. Nad tvorbou jejich provádí velmi ostrou kontrolu,* uvádí Josef Svatopluk Machar roku 1918.⁷⁶ Na Capri se nacházelo také Scoppa's Café – místo setkávání anglických umělců.⁷⁷

Dále se na Capri nacházela například restaurace *Zum bunten Vogel*, u místních známá jako *L'Osteria del Formaggio*, jelikož se zde podávalo především červené ostrovní víno se zralými sýry.⁷⁸ Všechny tři místnosti byly vyzdobeny nástěnnými malbami – v první s valenou klenbou se rozprostíraly malby s etruskými dionýskými motivy, ve druhé opilé tančící opice se sklenicemi a v poslední Vesuv a místní známé postavy. Malby vytvořili příchozí malíři, kteří neměli na zaplacení útraty, a tak na přání majitele přispěli podniku svým uměním takzvaně *zaplatili barvami*. Krčma byla u cizinců na začátku 20. st. velmi oblíbená, kromě skvělého občerstvení a příjemného prostředí také vyhlášená *snadnými a krásnými dívkami*. V blízkosti se nacházelo ubytování *Gaudeamus* s interiérem zřejmě také dekorovaným malbami, jak uvádí Barth ve svém průvodci po italských tavernách: *V soukromém pokoji shromáždily se nejsladší dívky z Capri, bohužel pouze ve formě maleb. Tlačí kolo Štěstěny létáním, zatímco my bychom chtěli, aby nás jedna z těch rukou přemohla.*⁷⁹

⁷² PETRACONNE 1913, 88

⁷³ HYDE 1914, 286

⁷⁴ PETRACONNE 1913, 116

⁷⁵ BARTH 1909, 220

⁷⁶ MACHAR 1918, 158

⁷⁷ HYDE 1914, 286

⁷⁸ <https://www.capripress.com/la-lettura-della-domenica-di-luigi-lembo-losteria-del-formaggio/>

vyhledáno 25. 7. 2024

⁷⁹ BARTH 1909, 221–223

4. Krajinomalba

*Je to vlastně podivná země tento ostrov Capri.
Rozmyslíme-li si to střízlivě, je to několik čtverečních kilometrů pouště,
holých, strmých, neúrodných skal, do nichž praží slunce,
a přece je to ráj, učiněný ráj na zemi.⁸⁰*

O ostrov Capri se jako první zajímali krajináři, které uchvátila jeho silueta, struktura skal a místní architektura, přičemž svá díla v některých případech doplnili o figurální stafáž. Na rozvoj krajinomalby na Capri a zdejší umělecké kolonie měla Scuola di Posillipo – volné sdružení malířů věnujících se především krajinomalbě v plenéru v okolí Neapole. Zrodila se kolem roku 1820 v ateliéru holandského krajináře Antona Smincka van Pitloo, který se svými žáky chodil malovat do plenéru.⁸¹ Mezi členy Scuola di Posillipo patřili například Achille

⁸⁰ MAŠEK 1909, 85

⁸¹ RUOTOLO 2002, 3

Vianelli, Salvatore Fergola, Teodoro Duclère, Marco De Gregorio, Giacinto Gigante a mnoho dalších. Jejich díla někteří považovali za umění pro turisty poplatné jejich požadavkům.⁸² Jejich tvorba měla jednoznačně také umělecký přínos – postavili se proti akademismu a jeho neoklasicistnímu kánonu a malovali na základě vlastního pozorování přímo v plenéru. Zaměřili se na zobrazení skutečných barev a světla v přírodě a jejich konfrontaci s vnitřním prožíváním člověka. Inspirací jim mohl být styl krajinářů Camille Corota, nestora Barbizonské školy, a Williama Turnera, kteří se ve 20. letech na čas ubytovali v Neapoli. Turner přinesl nové pojetí světla a barvy v ovzduší, předměty na jeho malbách jako by se rozpouštěly v atmosférických jevech. Zachycoval také dojmy, které v něm tyto výjevy vyvolaly, spojoval tedy viděné a cítěné. Camille Corot dokonce Capri přímo navštívil a vytvořil si zde několik tužkových náčrtů, například *Pohled na záliv ostrova Capri* a malbu *Pohled na Monte Solaro* z roku 1828.⁸³

Jedním z žáků malíře Pitloa byl také Giacinto Gigante, rodák z Posillipo, který se později stal hlavním představitelem této krajinářské školy. Gigante vytvořil množství akvarelů, na kterých se pokoušel zachytit ostrov Capri – jenž nazval *jezírkem světla* – v různých denních dobách a proměnlivých atmosférických podmínkách.⁸⁴ Ostrov navštívil poprvé roku 1823 a vytvořil zde kresbu venkovského příbytku, který ho zaujal na tolik, že se k němu znovu vrátil roku 1842 v malbě *Venkovský dům na úpatí Monte Solaro*.⁸⁵ V letech 1824–1830 dále vzniká inkoustová malba *Grotta di Matromania na Capri*, jejíž hlavním tématem je světlo.

Norský malíř Johan Christian Claussen Dahl vytvořil během svého caprijského pobytu roku 1820 množství tužkových a akvarelových náčrtů. Najdeme zde caprijská skaliska z různých úhlů pohledu, Marina Grande s veslicemi a rybáři, město Capri, hrad Barbarossa a další, všechny z roku 1820. O dva roky později dokončuje malbu *Ztroskotání lodi o skalnatý břeh Capri*, která se nese ve velkolepém neoklasicistním duchu. Na Capri zavítal i dánský krajinář Thorald Læssøe, který se zde vylodil v rámci italské cesty a vytvořil řadu maleb převážně s motivy zdejších břehů, skal a venkovské architektury. Zaujali jej nebílené rybářské domky u pobřeží napojené na kamenné trosky, které svým přírodním zbarvením a tvarem splývaly s krajinou v jeden celek. Na malbě *Pohled na Marina Piccola v odpoledním světle* z roku 1851 vidíme pláž Marina Piccola nacházející se na jižní straně ostrova s malým oprýskaným domkem téměř organicky navazujícím na skalní útvar nazývaný Scoglio delle

⁸² MARTORELLI 2002, 9

⁸³ CERIO 1957, 107

⁸⁴ CAUSA 2017, 63–64

⁸⁵ MARTORELLI 1995, 30

Sirene, tedy *skála sirén*. Jeden cestovatel popsal tento rybářský domek jako *skromné obydlí nebohého rybáře s oblou střechou opírající se o nízkou plochou skálu. Je to nevzdálenější chýše na ostrově, chráněná jen několika obrovskými kameny před bouřlivým náparem, který často smáčí její práh.*⁸⁶ Zabýval se také působením světla v různých denních dobách. Ve stejném roce vytvořil další malbu s podobným námětem jménem *Pohled na Marina Piccola v ranním světle*, na které se opět zabýval organicky tvarovaným prostým obydlím u pobřeží.

Tradiční architektura na ostrově Capri bývala popisována jako pitoreskní či pozoruhodná. Cizince zaujali například kupolovité a ploché střechy domků a roztodivné tvary vysokých komínů. Exteriér a interiér staveb byl buď ponechán v surové podobě, nebo natřen vápnem, které mělo chránit před vlhkostí. Tyto bílé stavby výrazně opticky vystupovaly z okolní zeleně, při vhodném počasí tak byly rozeznatelné i z ostatních míst Neapolského zálivu. Frederic Leighton na malbě *Capri – východ slunce* zachytil město Capri nacházející se blízko Marina Grande v údolí mezi horami. Nalevo ční Monte Solaro *nakloněný nad město, jako by se na něj chtěl vrhnout*, jak píše Machar. Údolí bylo jedním z nejúrodnějších míst na ostrově, vidíme kamenné zídky rozdělující jednotlivé pozemky rolníků. Také cestopisci se rozplývali nad bujností zeleně *uprostřed amfiteátru*, k němuž tvar Capri někteří přirovnávali. Příklad impresionistického stylu představuje krajinomalba *Capri* od Otty Eduarda Pippela, na které vidíme, jak je pro impresionismus typické, rozklad světla na jednotlivé základní barvy. Na travinách tak vidíme například stopy zářivě modré a růžové.

Poněkud excentrický malíř Karl von Diefenbach maloval snové krajinky inspirované caprijským prostředím – rozeznáme Faraglioni, Arco naturale, jeskyně, pobřeží a moře. Tyto skutečné přírodní prvky ale zahaluje do husté mlhy, oranžově či modře nasvícené, z které vykukují mýtické bytosti a vylétají ptáci. Příroda pro něj představovala pouze výchozí bod pro jeho fantazie, sám to popsal tak, že *příroda je hrubý materiál, jenž musí umělec zpracovat*. Jeho malby mají zářivé, až nepřirozené barvy, Machar roku 1918 píše, že *zdejší Taliáni říkají, že malují barvami, ale Diefenbach s pomocí d'áblovou.*⁸⁷ Na základě své filozofie trávil mnoho času venku, obrazy ale maloval výhradně uvnitř ve svém ateliéru na via Camerelle. Na Capri se usadil roku 1900 a věnoval se umělecké tvorbě až do své smrti, řekl: *Capri mi bude stačit na celý život s těmito drsnými útesy, které zbožňuji, s tímto ohromným a krásným mořem.*⁸⁸

⁸⁶ PLATEN 1827

⁸⁷ MACHAR 1918, 163

⁸⁸ WULF 2007

5. Venkovské motivy

Zájem umělců o venkovské prostředí se Evropě začíná intenzivně rozvíjet v prvních dekádách 19. století spolu s malbou v plenéru. Pod označení venkovské motivy můžeme zahrnout venkovany s jejich životním stylem a tradičními kroji, selskou architekturu a kultivovanou a zároveň neporušenou krajinou. Náměty z venkova představují také jeden z typických rysů uměleckých kolonií. S vyobrazením caprijských venkovanů a jejich prostředí se setkáváme již v 17. a 18. století v dílech malířů Thomase Wijcka, Jacoba Philippa Hackerta či Johna Smitha. S výjimkou prvního jmenovaného ale prostí lidé na jejich malbách hráli zatím pouze roli figurální stafáže.

John Gagliardo definuje venkovany jako *lidi, kteří žijí na venkově a živí se zemědělstvím*. Přisuzováno jim nicméně bylo mnohem více dalších vlastností. Někteří je vnímali jako jakousi primitivnější skupinu lidí žijící ve spojení s přírodou, kteří jedí potraviny, které si sami vypěstují a nosí oblečení z látek, které si sami utkají.⁸⁹ Často jim byla přisuzována morální čistota, což souvisí s fenoménem *ušlechtilého divocha*, který se objevuje již na konci 18. století, kdy bylo na domorodé obyvatele nově objevených území, například

⁸⁹ BRETTELL 1983, 158

ostrova Tahiti v Tichém oceánu, a venkovany pohlíženo jako na čisté duše žijící v jakémsi pozemském ráji plném harmonie.⁹⁰ Na jejich životním stylu byla oceňována přirozenost, původnost a harmonické soužití s přírodou a byl dáván do protikladu k moderní společnosti poskvvrněné industrializací a svázanou nesmyslnými konvencemi.

Před industrializací probíhající na Capri po roce 1861 žili zdejší obyvatelé – slovy Giuseppe Aprea – v *extrémní zaostalosti*.⁹¹ Sužovala je chudoba a neměli žádné ekonomické vyhlídky. Chudá ekonomika byla závislá na rybolovu, zemědělství, chovu dobytka a drobných řemesel, přičemž alternativu pro mladé muže přinášel lov korálů u afrických břehů. Ostrov navíc postrádal kanalizaci, nemocnici i přístav. Caprijské cesty byly buď pouze ušlapané nebo nerovnoměrně pokryté kameny a mušlemi.⁹² Roku 1868 píše Maxime du Camp o městě Capri, že *není ani více ani méně špinavé než kterékoli jiné město v jižní Itálii. V ulicích straší malá černá prasátka, která se čumákem hrabou v hromadách odpadků, kde bzučí mouchy a na kterých si hrají otrhané děti*.⁹³ Kromě toho měli obyvatelé také problém s pitnou vodou, kterou museli sbírat do cisteren, a pokud dlouho nepršelo, dováželi ji z Neapole. Některá obydlí musela být opuštěna, jelikož obyvatelé neměli dostatek na pití a pěstování rostlin a zeleniny.⁹⁴

Obyvatelé byli převážně negramotní a někteří z nich neznali žádné jiné prostředí než Capri a Neapolský záliv. Na Anacapri dokonce žili staří lidé, kteří nikdy nesestoupili po schodech do dolní části ostrova.⁹⁵ Právě jejich prostotou a silným sepletím s přírodou byli mnozí cizinci fascinováni. Ernst Haeckel v dopise z roku 1859 uvedl, že mu obyvatelé Capri připadají skoro jako *nezkažený domorodý lid* a že návštěva Capri pro něj znamenala *poetické uskutečnění oněch krásných snů o původním, polodivokém přírodním životě*.⁹⁶ Ferdinand Gregorovius vypráví o chudé caprijské dívce Costanzielle, která ho okouzila svou krásnou prostotou. *Costanziella nevěděla nic o Schillerovi ani Goethovi a anglické a francouzské literatury byla stejně neznalá. Celý její literární svět se skládal z několika písni z Neapolského zálivu*.⁹⁷ Mnozí cestovatelé vnímali jejich povahu a život poněkud idealizovaně, což je patrné i z řady uměleckých prací. Většina umělců za zaměřila na světlé stránky života na venkově a vyobrazila idylické scény plné živých barev. S malbami zachycujícími bídu a nesnáze

⁹⁰ BINAROVÁ 2006, 7

⁹¹ APREA 2003, 8

⁹² VERONESE 2012, 586

⁹³ HAECKEL 1859

⁹⁴ TROWER 1906, 54

⁹⁵ SCHINKEL 1804

⁹⁶ HAECKEL 1859

⁹⁷ GREGOROVIVS 1879, 37

caprijského lidu se setkáváme minimálně, a to po celou dobu fungování zdejší umělecké kolonie.

Jedním z prvních vyobrazení caprijských venkovanů raného 19. století je kresba, pravděpodobně náčrt, s názvem *Rybáři na Capri* vytvořená roku 1820 německým malířem Johannem Adamem Kleinem. Vidíme zde rybáře sedící na pláži, jeden spravuje síť, další kouří dýmku. Malíře zřejmě zaujali síť na ryby přehozené přes šňůru, které zachytil velmi detailně. Z výjevu na nás dýchá harmonie s přírodou a prostota venkovského života. August Graf von Platen vylíčil své dojmy z caprijských rybářů následovně: *Sotva jsou na světě jednodušší lidé než rybáři. Pěnící vlna je krmí. Zde je enormní pěnový prvek blíže spjat s člověkem než obdělávaná půda. Stejná práce se dědí z generace na generaci – vždy házet síť do vody, vtahovat ji dovnitř, vysušit a poté znovu nahodit.*⁹⁸ O několik let později vyobrazil francouzský malíř Guillaume Bodinier místní ženu při mytí ovoce. Roku 1822 přijel do Neapoli a seznámil se zde s Camille Corotem, se kterým chodil malovat žánrové scény a krajinu do okolí. Tužková skica *Žena u fontány na Capri* nám představuje bosou dívku se zaplétanými vlasy v tradičním kroji s elegantně ubíhající draperií. Některé cizince zaujal i rustikální ráz caprijské architektury, jak můžeme vidět na sérii skic od norského malíře Johana Christiana Dahla a kresby *Hodinová věž na Capri* od neznámého umělce.⁹⁹

5.1. Činnosti obyvatel

Mezi oblíbené náměty patřily také ostrované vykonávající běžné každodenní činnosti, ať už se jednalo o práci nebo trávení volného času. Po staletí se na Capri držela ta samá zaměstnání. Mladí muži odplouvali sezónně na lov korálů k Sicílii, Sardinii a Tunisu, většinu těžké práce tedy na ostrově během jejich nepřítomnosti vykonávaly ženy a dívky. Doma zůstávali také starší muži, kteří se zde většinou věnovali rybaření a zemědělství.¹⁰⁰ K nejnámáhavějším pracím zřejmě patřilo nošení těžkých břemen. Na malbách se opakovaně setkáváme s motivem caprijských žen nesoucích na hlavě náklad. Nejobtížnější bylo transportování objektů do oblasti Anacapri, které kvůli strmým srázům nemělo žádný přístav a od druhé části ostrova bylo odděleno kolmou skalní stěnou. V té době se na Anacapri dalo dostat pouze po klikatých schodech zvaných Scala Fenicia vytesaných do skály.¹⁰¹ Byly to většinou ženy a dívky, které musely skrz tuto namáhavou trasu transportovat suroviny

⁹⁸ PLATEN 1827

⁹⁹ VERONESE 2012

¹⁰⁰ CHURCHILL 1913, 17

¹⁰¹ SCHINKEL 1804

z přístavu až na Anacapri a obráceně. Mohlo se jednat o domácí potřeby přivezené z Neapole, potraviny a pitnou vodu. Někdy bylo také potřeba přepravit na Anacapri stavební materiál, kterého zde bylo nedostatek, a tak dívky vynášely na hlavě těžké koše naplněné hlínou, cihlami, mramorem nebo opukou. *Můžete vidět ty nejmilejší děti ve věku od čtyř do dvaceti let, jak nesou na hlavách z mořského pobřeží břemena, na něž by síla muže stěží stačila.*¹⁰² Práci navíc vykonávaly za nepatrný výdělek.¹⁰³ Pohled na dívky a ženy provádějící takto vysilující práci, mnohé cizince udivoval. Cestopisci se zmiňují o lадném držení těla a lehkosti, které dívky mají, přestože nesou na hlavě těžká břemena. *Dlouhý průvod dívek s opukovými kameny na hlavách k nám pomalu přicházel majestátně jako karyatidy z Erechtheionu. Jedna z dívek se na mě přátelsky usmála a dala mi do ruky pomeranč, vypráví Axel Munthe.*¹⁰⁴ Zástup venkovanů stoupajících a sestupujících po schodech vidíme na malbě *Scala Fenicia na Capri* od maďarského malíře Gusztáva Magyara Mannheimeraz roku 1870. Malba vystihuje dojem, který pracující caprijské dívky vzbuzovaly v řadě cizinců – těžkou práci vykonávaly *s lehkostí a radostí*. Anna Řeháková líčí svůj poznatek takto: *Bosé holčiny krácejí za zpěvu a hovoru lehkou nohou tam, kde jiný by drápal se namáhavě. Zteplá postava, ač v nejchudším šatě nese se ušlechtilě.*¹⁰⁵ Malba *Nosička vody* od Charlese Caryl Colemana vytvořena v letech 1908–1910 nám ukazuje dívku stojící se džbánem na pobřeží a vyhlížející loď, která má zřejmě dovézt pitnou vodu. Vzadu navíc vidíme rozkošné rybářské obydlí s rozvěšenými sítěmi.

Mnohé dívky a ženy se živily také jako tkadleny. Tkaní bylo mezi italskými venkovany nejčastějším uměleckým řemeslem.¹⁰⁶ Na Capri především tkali hedvábí do stuh různých barev nebo vyráběly krajky bílého zbarvení. Materiál – bavlnu a hedvábí – jim přiváželi obchodníci z Neapole, kteří také dívkám za práci platili, opět ovšem velice skrovně. *Ve svých klenutých malých domech a na terasách sprádají od východu slunce až do setmění zlatožluté hedvábí nebo z něj vytváří veselé stuhy,* píše Gregorovius.¹⁰⁷ Caprijskou krajkářku vyobrazil americký malíř George Butler roku 1884. V potmělém interiéru se soustředěně věnuje své práci, zhotovuje krajky jehlou a nití steh po stehu. Na sobě má tradiční kroj s bílou košilí dekorovanou krajkou a provlečenou stuhou.

Některé dívky a děti prodávaly cizincům kousky mořských korálů a mušle, které našly na pobřeží nebo z nich navlékaly šperky. *Z domků vybíhá stále množství polonahých dětí*

¹⁰² GREGOROVIVS 1879, 33–34

¹⁰³ ŘEHÁKOVÁ 1901, 718

¹⁰⁴ MUNTHER 1929, 2

¹⁰⁵ ŘEHÁKOVÁ 1901, 722

¹⁰⁶ CHURCHILL 1913, 18

¹⁰⁷ GREGOROVIVS 1879, 31

nabízejících květin a škeblí. Ricordo da Capri Souvenir de Capri In remembrance Capri Pamjat' na Kapri brebentí smělí hoši v naději, že cizince materštinou ke koupi pohnou, vypráví Dora Hanušová roku 1882.¹⁰⁸ Prodavačku korálových šperků vyobrazuje malba od Carla Breitbacha s názvem *Krásná Constanza* z roku 1884 nebo například působivá fotografie *Prodavačka korálů na Capri* od Luigiho Guida z let 1880–1898.

Ve volném čase se venkované na Capri s oblibou věnovali hraní na hudební nástroje a tanci. Mezi tradiční lidové tance jižní Itálie patřila tarantella. V minulosti byl tento tanec spojen s odháněním zlých duchů a uctíváním pohanských božstev. Církev se snažila tuto praxi vymýtit, přesto se tanec ve venkovských oblastech udržel, i když postupem času vymizela jeho spirituální funkce. Znalost hudebního rytmu a tanečních pohybů se předávala z generace na generaci.¹⁰⁹ Tanečnice a tanečníci bývali doprovázeni hrou na tamburínu, kastaněty, mandolínu a akordeon. Pro hudbu tohoto tanečního stylu je typický rytmický spád a lze jej tančit v páru nebo ve skupině. Název odkazuje na pavouka vyskytujícího se hojně v okolí Taranta v Apulii, jehož kousnutí se údajně léčilo právě tímto tancem. Tarantella se jako typický prvek této oblasti stala námětem řady uměleckých děl a suvenýrů. Venkované se po práci scházeli v krajině, na terasách či na střeších a společně tančili a bavili se. K těmto setkáním se připojovali také někteří umělci nebo je sami iniciovali. Jednu z těchto sešlostí si za námět zvolil roku 1884 španělský malíř Anselmo Guinea a obraz nazval *Vzpomínky z Capri*. Vidíme zde skupinu caprijských obyvatel, mužů i žen různého věku v oblečení veselými barvami. Výjev tančícího páru s mužem hrajícím na tamburínu bychom v minulosti našli i na nástěnné malbě uvnitř hotelu Pagano. U nohou dívky leží vyzuté boty a vřeteno, působí to tedy, jako by venkované právě odložili celodenní práci a věnovali se zábavě a odpočinku.

5.2. Kroje

Malby a fotografie vytvořené na ostrově Capri mají kromě estetické také dokumentární hodnotu, takže nám spolu s písemnými prameny a dochovanými předměty přibližují charakter tradičních caprijských krojů, způsob jejich nošení a úpravy vlasů tamních obyvatel. Pitoreskní italské kroje zaujaly v 19. století mnohé malíře, kteří si je vybrali za námět svých uměleckých děl, přičemž řada z nich sloužila cestovatelům jako suvenýr.

5.2.1. Šperky

¹⁰⁸ HANUŠOVÁ 1882, 46

¹⁰⁹ <https://comune.sorrento.na.it/node/14545> vyhledáno 25. 7. 2024

Šperky zhotovené ze vzácných materiálů měly v Itálii dlouholetou tradici, a to i u nižších společenských vrstev. Pro každou italskou oblast byla typická jiná forma šperků, v jižní Itálii například vykazují šperky výrazné byzantské, saracénské a řecké charakteristiky, jelikož zdejší obyvatelé přicházeli s těmito kulturami do kontaktu.¹¹⁰ I pro ty nejchudší caprijské ženy bylo zdobení se šperky důležité, *byl to jejich poklad, často jediný majetek, i když nebyly zhotoveny z nejryzejšího zlata*. Bylo zde možné potkat selku vykonávající tu nejprostší práci se zlatými kruhy v uších. Pouze největší nouze mohla místní ženy přinutit, aby se rozloučily se svými ozdobami. Gregorovius vypráví, jak na ostrově potkal ženy, které mu s pláčem sdělily, že musely prodat všechny své náhrdelníky, prsteny a náušnice, což je prý známka velké chudoby.¹¹¹ Na portrétu od Johna Singera Sargenta s názvem *Rosina* z roku 1878 vidíme venkovskou dívku se svazkem cibule a dlouhými zlatými náušnicemi, které působí velmi luxusně. Tento typ šperků vytvořený ze zlatých dutých kuliček zvaných *senacoli* byl oblíbený v celé jižní Itálii. Jelikož byly vyráběny z velmi tenkých plátků zlata nízké ryzosti nebo pozlaceného kovu, mohly si je dopřát i prostí lidé.¹¹² Náušnice a náhrdelník stejného typu nalezneme kupříkladu na malbě *Žena v tradičním kroji ostrova Capri* od Emmanuela Bennera z roku 1873. Pro srovnání přidávám i fotografii podobného náhrdelníku vyrobeného v jižní Itálii v letech 1800–1867 ze sbírky Castellani.

Caprijské ženy se rády ověšovaly také šperkami z červených mořských korálů, které měly jak okrasnou, tak ochrannou funkci. Již ve starověku se ve Středomoří z korálů vyráběly amulety, které měly svého nositele ochraňovat před zlým okem tzv. *malocchio* či *invidia* a uhrančivým pohledem čarodějnic.¹¹³ *Červený mořský korál účinně chrání proti zlému oku. Paprsek tryskající ze zlého oka se o oslnivě červený amulet zlomí a stane se neaktivním, pro tento preventivní účel jej lidé nosí zavěšený na krku, aby byl dobře viditelný*.¹¹⁴ Venkované byli ve svém životě nuceni poddat se přírodním silám, rybáře na lovu mohla ohrozit silná bouře, úrodu zase nákaza, která by rolníky uvrhla do bídy. Amulety je proti těmto nebezpečím měly chránit. Kromě pohanských amuletů nosili obyvatelé ostrova Capri i předměty s křesťanskými symboly například zlaté medailonky s Madonou, přívěsek ve tvaru kříže nebo růženec. Amulety nosily především děti, protože byly vnímány jako zranitelnější vůči zlým silám.¹¹⁵ Gregorovius píše: *Každé dítě má okolo krku amulet, mladší*

¹¹⁰ CHURCHILL 1913, 34

¹¹¹ GREGOROVIVS 1879, 25

¹¹² Arundel Society 1868, 11

¹¹³ APREA 1971, 7

¹¹⁴ BELLUCCI 1908, 29

¹¹⁵ KUPER 2016, 32

z nich malý roh, jako ochranu proti zlému oku, a starší medailonek s Madonou nebo obrázek *Madony del Carmine* vyšívány na látce.¹¹⁶ Náhrdelník sestavený ze subtilních korálových větviček zachycuje malba *Dívka z Capri* od Andrea Bonifaziho z roku 1877, kde jejich oranžovočervená barva harmonicky souzní s dívčinými rty a květinou ve vlasech.

Pozoruhodný náhrdelník ukazuje malba *Čarodějka z Capri* od rakouské malířky Marianne Stokes vytvořená kolem roku 1895. Dívka je zahalená do zlatožlutého hedvábného šátku a na krku má masivní stříbrný náhrdelník složený z několika řad medailonů se střední částí osazenou barevnými kamínky. Šperk představuje v kontextu Capri unikátní exemplář, a s jistotou nepochází ze zdejšího prostředí, ale Blízkého východu, se kterým přicházeli obyvatelé jižní Itálie do styku. Dívka je vyobrazena zepředu s pohledem upřeným na diváka v jakémisi intenzivním zaujetí a lesklá látka, šperk i pozadí dodávají malbě mystickou atmosféru.

5.2.2. Ženský oděv

Pro sebe a své rodiny šily ženy oděvy sami z vlněné, bavlněné nebo hedvábné tkaniny, kterou eventuálně barvily místními bylinkami a ovocem. V Itálii si i chudí venkované mohli dovolit hedvábnou látku, k dostání byla totiž i lacinější hrubá varianta zvaná *bavella* vytvořená ze zbytků z tkaní.¹¹⁷ Oblíbené byly výrazné barvy, zejména červená, v Itálii totiž v té době platilo: *Čím víc na jih, tím pestřejší a jasnější barevnost krojů.*¹¹⁸ Ženský oděv se skládal z košile, sukně, zástěry, která měla oblečení chránit před opotřebením a zašpiněním, živůtku z pevné látky na ochranu a podporu poprsí, kabátku a jednoho nebo více šátků.¹¹⁹ Košile bývaly zdobené bílou krajkou, výšivkou a stuhami. Chodily buď úplně bosé, nebo si nazouvaly prosté dřeváky či látkové boty.

Zvláště v jižní Itálii bylo potřeba chránit si hlavu před slunečním žářem, takže si ženy uvazovaly kolem hlavy lněné nebo bavlněné šátky různých barev a vzorů. Nejběžněji se zavazovaly nízko na hlavě v kombinaci s drdolem, jak vidíme na malbě *Venkovská dívka z Capri* od Adriana Bonifazi z roku 1879. Při nošení těžkého břemena na hlavě si ženy šátek svinuly do jakéhosi polštářku, aby je zátěž netlačila a lépe udržely rovnováhu. Na speciální příležitosti si také mohly do vlasů přišpendlit bílý pruh lněné nebo bavlněné látky bez výšivky, což nám ukazuje například výše zmíněná malba *Žena v tradičním kroji ostrova* od Emmanuela Bennera.

¹¹⁶ GREGOROVIVS 1879, 41

¹¹⁷ RICCI 1913, 21

¹¹⁸ RICCI 1913, 20

¹¹⁹ RICCI 1913, 27

Charakteristický rys caprijské módy představovaly také zaplétané účesy z dlouhých široce pletených vrkočů smotaných a upevněných stříbrnou jehlou, které ženy nosily spíše při slavnostních příležitostech. V tomto případě pokrývku hlavy vynechaly, aby daly speciální úpravě vlasů vyniknout. Kromě toho si vlasy zdobily i stuhami a květinami.¹²⁰ Raný portrét *Žena z Capri zezadu* z roku 1824 se nezaměřuje na vyobrazovanou osobu, ale čistě na prvky jejího kroje – slavnostní bohatě vyšíváný živůtek a složitý účes.

5.2.3. Mužský oděv

Pro mužský кроj byla typická pokrývka hlavy zvaná *la berretta a sacco* rozšířená po celém Středomoří. Jednalo se o čepici podlouhlého tvaru z hrubé vlněné látky červené nebo hnědé barvy. Jan Neruda, který ostrov Capri navštívil, popisuje caprijské rybáře jako *chlapíky jako by je byl z hnědé lávy vyřezal. Na hlavě červenou čepici jako dlouhá punčocha, košile a spodky pruhované, vše vyhrnuto a rozhrnuto, to se rozumí, a na černých prsou pytlíčkový amulet, což se opět rozumí.*¹²¹ Tyto červené čepice zaujaly celou řadu cizinců a staly se oblíbeným námětem mnoha malířů, Gregorovius například uvádí, že působí *směle a pozoruhodně.*¹²² Především pro Severany musely představovat značně exotický vjem. Hlavu rybáře s touto čapkou a náušnicemi, které ve Středomoří nosili i muži, často pouze na jednom uchu, ztvárnil dánský malíř Lorenz Frølich již roku 1849. Je zde očividný zájem o postihnutí typického oděvu a typického vzhledu zde žijících mužů. Dále se objevují klobouky z tuhé vlněné tkaniny, slamáky a barety s bambulí.¹²³ Na portrétech dětí z Capri od Bonifaziho si povšimneme navíc dekorací v podobě peřiček, květin či zlatých medailonků přichycených provázkem ke klobouku. Na těle nosili muži košili s dlouhými rukávy nejčastěji bílé barvy, kalhoty upevněné páskem, případně také vestu, která mohla být zdobena kovovými knoflíky, kabátek a plášť.

Zavedení železničních tratí, a tím větší propojení rozličných kultur, bohužel tradici krojů a zvyků narušilo, přičemž se udržely déle na venkově a v izolovanějších oblastech, především u starších lidí. Také na Capri se postupem času každodenní nošení tradičních oděvů vytratilo.¹²⁴ Dochované malby a fotografie nám tak poskytují nedocenitelné informace. Stařenku v obnošeném caprijském kroji s vřetenem v ruce ukazuje fotografie od Walthera

¹²⁰ HANUŠOVÁ 1882, 46

¹²¹ NERUDA 1872, 198

¹²² GREGOROVIVS 1879, 27

¹²³ RICCI 1913, 27

¹²⁴ CHURCHILL 1913, 4

Trede z roku 1893, kterou nazval *Stará krása*. Okolo ní stojí cizinci v moderním oděvu s moderními účesy, které později proniknou i mezi rodilé obyvatel ostrova Capri.

6. Modelky a modelové

6.1. Modelky

Kromě maleb vyobrazujících skutečné situace ze života obyvatel Capri, vznikají také uměle komponované výjevy vytvořené ve spolupráci umělců s místními modelkami. Za pózování dostávaly zapláceno, není tedy divu, že mnohé z nich raději trávily čas s malíři v ateliérech a pléneru, než u fyzicky úmorné práce, jako bylo například nošení těžkých břemen. Oblíbená byla vyobrazení obyvatel v tradičním kroji s objekty typickými pro zdejší kulturu například keramickými nádobami, rybářskými sítěmi, hudebními nástroji, květinami a ovocem. Setkáváme se také s výjevy *all'antica* s postavami oblečenými v antikizujícím oděvu inspirované slavnou starověkou historií ostrova Capri.

Modelky se s umělci setkávaly i ve volném čase, některé se dokonce staly součástí umělecké komunity a naučily se cizí jazyky.¹²⁵ Večer je zvali do svých ateliérů, vil nebo hotelů, kde se tančila tarantela a pilo caprijské víno. Malíř Frank Hyde vypráví: *Rádi nám pózovaly a nikdy nás nezapomněly pozvat na jejich svatební hostiny a křtiny. Na oplátku jsme dali Tarantellas v našich studiích, pozvali jsme dívky a jejich mladé muže, staří lidé hráli na tamburínu a corogoro, velmi primitivní hudební nástroj. Bylo tam také spousta caprijského vína a obrovské citrusové plody se sladkostmi a dortíky pro malé oříškově hnědé bosé děti.*¹²⁶

Jako tomu bylo i v jiných uměleckých koloniích, i na Capri se mnozí cizinci zamilovali do místní ženy, často jejich modelky, a vzali si ji za manželku. *Byly vynikajícími chotěmi, protože umělci vedli domácký, prostý život a tyto tmavooké krásky neodolatelně fascinovaly svou přirozenou jednoduchostí,* uvedl Frank Hyde.¹²⁷ Sňatek byl pak pro mnohé umělce důvodem, aby se na Capri usadili. Česká spisovatelka Anna Řeháková komentuje situaci slovy: *Nedivíme se, když slyšíme, kterak mnohý malíř, jichž zde celá obec, zadal srdce i ruku svému modelu, kterak bohatý cizinec, usadiv se trvale na kouzelném ostrově, sveden krásou, vzal sobě za ženu dívku z lidu.*¹²⁸ Například francouzský malíř Jean Benner se oženil

¹²⁵ APREA 2016, 9

¹²⁶ HYDE 1914, 287

¹²⁷ HYDE 1914, 287

¹²⁸ ŘEHÁKOVÁ 1907, 119

s caprijskou dívkou Margheritou, dcerou hoteliéra Michele Pagana¹²⁹ a americký malíř George Randolph Barse s Rosinou Ferrarou, se kterou se následně odstěhoval do své rodné země.

Někteří návštěvníci dokonce přijeli na ostrov již s očekáváním, že tyto okouzující caprijské ženy, které viděli na obrazech a četli o nich v literatuře, uvidí na vlastní oči. Jeden z dobových průvodců například turistům doporučuje, aby *sledovali nádheru tmavých očí místních žen*.¹³⁰ Také v cestopisech najdeme četná vyjádření o jejich kráse, cizinci obdivovali například jejich *ladné držení těla, štíhlé statné postavy, ušlechtilé pohyby, hluboké zádumčivé tmavě sametové oči*,¹³¹ *plné něžné rty, svůdné bradičky*¹³² a *krásné bílé zuby* – dle Gregorovia *největší ozdoba žen vzácnější než zlato*.¹³³ Mnohé návštěvníky upoutal také jejich exotický vzhled, Frank Hyde například uvedl, že na Anacapri si dívky stále uchovávají *orientální barevnost a saracénské rysy, dědictví z dob, kdy ostrov plenil maurský pirát Barbarossa a unášel místní ženy*.¹³⁴ Gregorovius zase píše, že zvláště na Anacapri viděl *tváře divoké podivné krásy s velkýma očima plápolajícima jako oheň*.¹³⁵

Spolupráci mezi malíři a modelkami ovšem komplikoval místní farář, který takové počínání označil za *jasný náznak zhýralosti zvyků a znamení přítomnosti d'ábla mezi novými generacemi ostrovanů*.¹³⁶ Nabádal dívky, aby se s malíři nebavily, netančily před nimi tarantelu a více se zahalovaly. A jelikož měl tento duchovní na ostrovany velký vliv, mnohé dívky jej poslechly a práce modelky se vzdaly. Malíř Adrian Stokes okomentoval situaci slovy: *Dříve bývalo pro umělce lehké najít modelku, ale nyní se dospělé dívky před cizinci stydí a kněží si myslí, že je po ně nebezpečné pózovat. Přesto se na Capri nabízí několik stálých modelek*.¹³⁷ Nejznámější z nich byla Rosina Ferrara, o které se mnozí umělci doslechli ještě dříve, než na ostrov dorazili. Pózování se ale věnovaly i další dívky například Margherita, Costanzella, Mariuccia a Carminella, u kterých bohužel známe jen křestní jména.¹³⁸

6.2. Rosina Ferrara

¹²⁹ APREA 2016, 9

¹³⁰ APREA 2007, 14

¹³¹ APREA 2007, 14

¹³² ŘEHÁKOVÁ 1907, 119

¹³³ GREGOROVIVS 1879, 33

¹³⁴ HYDE 1914, 285

¹³⁵ GREGOROVIVS 1879, 32–33

¹³⁶ APREA 2016, 7

¹³⁷ STOKES 1886, 169

¹³⁸ APREA 2016, 9

Nejvyhledávanější modelkou a múzou ve zdejší umělecké komunitě byla Rosina Ferrara,¹³⁹ *dívka z Anacapri, úchvatný typ, asi sedmnáctiletá, její pleť sytě oříškově hnědá, s množstvím modročerných vlasů, velmi krásná arabského typu.*¹⁴⁰ Mnozí zahraniční malíři o ní žádali, jakmile stanuli na půdě ostrova.¹⁴¹ Dle malíře Adriana Stokes *sedí perfektně jako londýnské a pařížské modelky.*¹⁴² Portrétoval ji například Frank Hyde, John Singer Sargent, Charles Sprague Pearce, Federico del Campo, Edmond Jean de Pury či George Randolph Barse, za kterého se Rosina provdala a odstěhovali se spolu do Ameriky. Rosina se narodila na Capri roku 1862 jako první dcera rybáře Bartolomea a jeho ženy Marie, se kterými bydlela v domku poblíž kostela San Constanzo.¹⁴³ Stejně jako její matka byla Rosina tkadlenou, vyráběla na stavu hedvábné stuhy do vlasů, které byly následně dodávány neapolskému obchodníkovi. Vydělala si jen velmi málo, kromě tkaní se tedy živila také pózováním, které pro ni představovalo nejen práci, ale i potěšení. Mnoho malířů bylo Rosinou uchváčeno. Charles Sprague Pearce ji popsal jako *dívku s očima pantera, nejdivočejší a nejpružnější ze všech divokých tvorů na divokém ostrově Capri.*¹⁴⁴ Roku 1890 vytvořil portrét, na kterém je zachycena zepředu s pohledem upřeným na diváka, ponořená do vlastních myšlenek. Její havraní rozčepýřené vlasy svázané do drdolu ladí s černým šátkem a dodávají dívce dojem uvolněnosti. Zatímco obličejové rysy vykresluje autor velmi čitelně a detailně, její oděv je pomocí viditelných tahů štětcem rozmazán, což obohacuje výjev o dynamiku a zmíněnou *divokost*. Její podobu zachytil také Edmond Jean de Pury roku 1883. Rosina je zde oděna ve svém obvyklém úboru – bílé košili s širokými vyhrnutými rukávy a vybledlým modrým živůtkem. Její tvář nese mírně odlišné rysy, než jak je tomu na portrétu od Pearce, každý malíř její vizáž a osobnost interpretoval svým vlastním způsobem. Federico del Campo vyobrazil Rosinu roku 1887 spíše jako dívku z vyšší společnosti s upraveným účesem a honosným vějířem s květinovým vzorem. Venkovské caprijské dívky ale vějíře nenosily, malíř ji ho tedy pravděpodobně zapůjčil.

Rosina byla také múzou významného malíře Johna Singera Sargenta narozeného ve Florencii do americké rodiny,¹⁴⁵ který Capri navštívil roku 1878 a strávil zde několik měsíců. Sargent patřil mezi umělce čerpající z exotismu, během svých cest hledal nové vizuální vjemy a zkoumal rozmanitost cizích kultur, aby je pak přenesl do svých maleb. S oblibou ve svých

¹³⁹ APREA 2016, 7

¹⁴⁰ CHARTERIS 1927, 48

¹⁴¹ APREA 2007, 27

¹⁴² STOKES 1886, 169

¹⁴³ APREA 2016, 8

¹⁴⁴ KILMURRAY – ORMOND 1998, 68

¹⁴⁵ APREA 2016, 2

dílech spojoval místní tradiční architekturu, předměty každodenní potřeby, kroje, typickou fyziognomii obyvatel a jejich obvyklé činnosti. Souhru našel i na Capri, kde *domy a jejich obyvatelé tvořily jeden harmonický celek*, jak píše Giuseppe Aprea.¹⁴⁶ Na Capri se zprvu neměl kde ubytovat, jelikož Hotel Pagano byl plný, krátce po příjezdu se ale seznámil s malířem Frankem Hydem, který mu nabídl, aby se s ním nastěhoval do obydlí místních venkovanů a maloval v ateliéru v opuštěném klášteře Santa Teresa.¹⁴⁷ Ten mu také představil modelku Rosinu Ferraru, venkovské děvče oblíbené ve zdejší umělecké komunitě, která Sargenta uchvátila na tolik, že ji během svého pobytu opakovaně portrétoval. Sargent píše: *Je to přesně ten typ ženy, jaký jsem hledal. Je tak mladá, a přesto mi připadá jako městská modelka.*¹⁴⁸ Vidíme ji například na malbě *Capriote*, kde splývá s přírodou téměř jako lesní nymfa, svým tělem se opírá o olivovník a kopíruje jeho klikaté větve. Stromy doplňují vysušené traviny a květiny, kamenná zídka a prosvítající modř moře. Její tvář vyobrazená z profilu se sklopenými víčky a jemným úsměvem dodává výjevu špetku tajemnosti a skryté smyslnosti.¹⁴⁹ Zabýval se zde také světelnou atmosférou, zaujali jej například paprsky světla pronikající skrz listy *utvářející na travinách arabesky.*¹⁵⁰ Linie světle oranžové záře zase obklopuje postavu Rosiny, která tak zřetelněji vystupuje ze zeleného pozadí.

Sargent také organizoval večírky na střeše svého hotelu, kam se později přesunul, při kterých se za zvuku tamburín a kytar tančila tarantela a které se mu staly inspirací k vytvoření malby *Dívky z Capri na střeše* z roku 1878, ke které mu opět pózovala Rosina. Na obraze vidíme kopcovitou krajinu krátce po západu slunce posetou bílými domky s plochými a klenutými střechami a *fantastickými tvary komínů.*¹⁵¹ Na jedné z nich se nachází dvojice dívek, první z nich, Rosina, tancuje tarantelu a druhá ji doprovází zpěvem a hraním na tamburínu. Z výjevu cítíme uvolněnost a bezstarostnost evokovanou pózou bosé dívky sedící na zídce opírající se o komín a samozřejmě také tancující Rosiny *pohybující se s obrovskou lehkostí* v ledabyly rozepnutém živůtku. Sargent před svým odjezdem o tarantele napsal: *Jedná se o rituál, při kterém má temný zvuk bubnu hlas boha. Rytmus jeho úderů a kroky tanečnice zachovávají neporušené tajemství, jehož životní síla se na ostrově přenáší z úst do úst.*¹⁵²

¹⁴⁶ APREA 2016, 9

¹⁴⁷ CARRERA 2014, 45

¹⁴⁸ APREA 2016, 8

¹⁴⁹ APREA 2016, 10

¹⁵⁰ APREA 2016, 9

¹⁵¹ APREA 2016, 9

¹⁵² APREA 2016, 10

Někteří malíři si namísto současných námětů zvolili výjevy inspirované starověkým Řeckem a Římem. Malby i fotografie vyobrazující obyvatele v antikizujícím převleku případně také pózující u antických památek, se v této době objevují poměrně hojně a pramení z dobové fascinace tímto historickým obdobím spojeným s novými archeologickými objevy. Mnozí cizinci si promítali do caprijských obyvatel svou představu o antické mytologii a historii, Gregorovius například vypráví, že vídal na Anacapri tkadleny, které v něm probouzely dojem, že potkal *dcery Danae*.¹⁵³ Jedním z takto orientovaných malířů byl Charles Caryl Coleman, který si do své Villa Narcissus postavené v pompejském stylu zval celé skupiny modelek, například místní dívky Assuntinu, Nanninu a Raffaellinu.¹⁵⁴ Na malbě *Pobřeží na Capri* vidíme skupinu sedmi dívek a jednoho chlapce v antikizujících kostýmech s rozličnými rekvizitami. Některé drží v ruce staré keramické amfory, jedna z nich nese koš plný vinných hroznů, další zas popichuje mořské želvy větvičkou a chlapec s věncem na hlavě hraje na flétnu.

Antický námět si vybral i dánský malíř Peder Mørk Mønsted a vytvořil portrét caprijského děvčete zahaleného do modré tkaniny asymetricky upevněné na jednom rameni sponou. Rozpuštěné vlasy caprijské ženy nosily jen minimálně, při práci a tanci by jim totiž překážely.

6.3. Modelové

Pózování se věnovali, i když v mnohem menší míře, také caprijští chlapci a muži vynikající, jak uvádí Gregorovius, *silnou postavou herkulovských proporcí a tváří plnou energie*.¹⁵⁵ Působivý portrét *Snícího muže na Capri* vytvořil roku 1878 John Singer Sargent, přičemž si scénu sám sestavil. Na jeho malbách s exotickými náměty stojí figury často před stěnou monochromní barevnosti v tradičním oděvu s předměty typickými pro danou kulturu. Zvolil si paletu bílých, béžových hnědých a černých tónů, ze kterých vystupuje modré zdobení keramických nádob. Model má na sobě hnědý plášť z tlusté vlněné látky sepnutý ozdobnou sponou, jenž může svým asymetrickým rozložením s odhalenou levou paží připomínat antický oděv. Celý výjev je zalit zářivým světlem, které ještě umocňuje stěna domu natřená bílým vápnem, jak bylo na ostrově zvykem.

Pozoruhodnou osobností uměleckého dění na Capri byl starší muž Francesco Spadaro, který sebe a svou rodinu živil pózováním pro umělce a jiné návštěvníky, až se z něj stala živá

¹⁵³ GREGOROVIVS 1879, 32–33

¹⁵⁴ APREA 2007, 28

¹⁵⁵ GREGOROVIVS 1879, 27

turistická atrakce. Spadaro hrál roli typického caprijského rybáře s červenou vlněnou čepicí a dýmkou a stal se archetypem středomořského rybáře a symbolem Capri, přestože se rybaření nevěnoval. Jeho podobiznu najdeme na malbách, fotografiích, pohlednicích i v knížkách typu *Ricordo di Capri*, jak stojí u rozložených rybářských sítí, na pobřeží či u významných caprijských památek a přírodních zajímavostí.¹⁵⁶

6.4. Homoerotické náměty

Během celého 19. století představovalo Středomoří hlavní téma homoerotické literatury a výtvarného umění. Mnoho takto zaměřených umělců cestovalo do jižních zemí, aby utekli společenské cenzuře své rodné země a mohli žít svobodněji, řada zdejších oblastí totiž byla vnímána jako tolerantnější. Často si pro svá díla vybírali náměty z antické mytologie a historie, skrz které mohli ztvárnit v této době odsuzovanou homoerotiku vnímanou jako hřích, nemoc a zločin.¹⁵⁷ Jednou z destinací, ve které se utvořila homosexuální komunita složená především z umělců, byl ostrov Capri,¹⁵⁸ jenž měl, zejména kvůli své antické historii (císař Tiberius zde pořádal dekadentní homoerotické orgie) a zmínkách o *povolnosti zdejších dívek a chlapců* v cestopisech, pověst sexuálně uvolněného prostředí vzdáleného od striktních společenských pravidel.¹⁵⁹ Pro malíře i fotografy zde pózoval například mladý římský model Nino Cesarini, jenž pro mnohé z nich představoval symbol homoerotické krásy, který ve svých dílech chtěli zvěčnit. V mladém věku se stal milencem francouzského spisovatele Jacquese d'Adelswärd-Fersena, se kterým žil na Capri ve Villa Lysis. Na ostrově byla kupříkladu pořizena řada uměleckých fotografií od německého fotografa Wilhelma von Plüschowa zobrazující místní venkovské chlapce v antikizujících kostýmech. Roku 1870 odešel z Německa do Říma a následně do Neapole, kde si otevřel ateliér a začal se zabývat homoerotickou fotografií, přičemž sám byl mužem homosexuální orientace.¹⁶⁰

Z roku 1905 pochází fotografie *Nino Cesarini*, na které má na sobě pouze věneček z květin, jinak zde sedí úplně obnažený. Bílá látka na stoličce připomíná antikizující převleky časté v Plüschowově tvorbě, zde zřejmě naznačující oděv, který ze sebe chlapec právě svléknul. Stejná póza se opakuje na bronzové soše Nina Cesariniho od sochaře Francesca Jerase, kterou Fersen umístil do zahrady své Villa Lysis. Socha se bohužel ztratila po

¹⁵⁶ RAICALDO 2018

¹⁵⁷ ALDRICH 1993, 126

¹⁵⁸ ALDRICH 1993, 12

¹⁵⁹ ALDRICH 1993, 126

¹⁶⁰ STEFANO 2018, 3

Fersenově sebevraždě roku 1923, kdy byla vila opuštěna.¹⁶¹ Německý malíř Paul Hoecker vytvořil portrét Nina sedícího na zídce, který sice zřejmě nevznikl na ostrově Capri, nicméně byl vystaven ve Villa Lysis, jak vidíme na fotografii od Plüschowa s ležícím nahým modelem ve šněrovaných botách podobných těm, jaké se nosily v antickém Římě. Kromě zmíněných umělců zavítal na ostrov také například spisovatel Oscar Wilde, který položil květinu na Tiberiův hrob jako poděkování za *auru svobody vlající přes zelené kopce toho krásného ostrova*.¹⁶²

7. Češi na ostrově Capri

Z českých umělců navštívili Capri v 19. století malíři František Tkadlík, Jan Novopacký, Václav Mánes, Beneš Knüpfer, architekt Osvald Polívka, který zde vytvořil akvarelovou malbu a fotograf František Krátký. V prvních dekádách 20. století zde pak působili malíři Jan Preisler, Antonín Hudeček, Max Švabinský, Rudolf Bém, Vladimír Pukl, Jaroslav Rérych a sochař Vojta Sapík.

7.1. Cesty Čechů na Capri

Výpovědi dobových českých cestovatelů mají v mnoha případech vlastenecký náboj. Na svých cestách dávali českou národnost hrdě najevo, například zpívali české lidové písně. V časopise *Obzor* z roku 1901 nalezneme vyprávění z návštěvy Capri biskupem Josefem

¹⁶¹ PAGLIUSO 2023

¹⁶² APREA, 4

Doubravou: *Dovolili jsme si zvláštní žert. Kráčejíce ulicemi města nahoru k vile Tiberiově potkali jsme dva dělníky, kteří právě přenášeli přes ulici klavír. Zastavili jsme je, ihned bylo přineseno sedátko, já se posadil a počal jsem na ulici hráti české národní písně. Hlahol zpěvu přítomných, u mě stojících Čechů, odrážel se od tvrdých skal caperských a šířil se až k té tiché modré hladině mořské. Obyvatelé caperští vybíhali ven a přívětivě a usmívajíc tleskali nám po každém verši. Ještě nikdy jsme nepěli s takovou vervou a nadšením, jako zde na nejvzdálenějším konci cesty své, 300 mil jsouce vzdáleni od milované vlasti své.*¹⁶³

Setkáme se také se srovnáním italského prostředí s našim českým. Jaroslav Hilbert například říká: *I my známe v červnu ten či onen teplý večer, ale předně není tu oné zaručenosti a trvanlivosti a pak přece jen schází našemu podnebí dech vlhkého, přímo skleníkového vlažna, který je vlastní pobřežním nocím jihu.*¹⁶⁴ Hilberta s manželkou a dítětem máme dokonce zachyceného na fotografiích s nadpisem *Jaro Hilbert s rodinou na ostrově Capri (v zahradě českého hotelu Royal)* uveřejněných v periodiku *Český svět* roku 1909.¹⁶⁵

Ve vybraných českých periodících byly zveřejňovány fotografie z Capri zachycující buď krajinu, nebo také významné české osobnosti. Do periodika *Český svět* bylo například zahrnuto několik fotografií Jaroslava Hilberta a jeho rodiny na Capri z roku 1909. Našli bychom také množství článků o návštěvách Capri a také reklamy na Hotel Royal.

Důležitou událostí byly opakované pobyty Tomáše [Garrigue Masaryka na Capri, kde se setkával také s českými umělci, například Vojtou Sapíkem a Rudolfem Bémem. Masaryk se na Capri vydal poprvé roku 1913, aby se zotavil z vleklé nemoci. Se svou dcerou Alicí se ubytovali v hotelu Royal. Každý den se chodili koupat na Marina Piccola a vyzkoušeli si také rybolov s místními rybáři. Jeden z nočních rybolovů popsala Alice ve svých vzpomínkách: *Jednou jsme vyjeli s rybáři na lov. Noc byla dost jasná, postavy rybářů, pevné a mrštné, se odrážely jako siluety od nepoznatelně světlejší hladiny moře. Pesce cano! Žralok! Zvolal vzrušeně mladý hoch. Na lodici vyvrcholilo napětí, když obluda zlostně podplula loď. Čím je na horách slovenské Fatry pastýřům medvěd, tím je italským rybářům žralok.*](#)¹⁶⁶

[Capri Masaryk navštívil také v letech 1921 a 1922, již jako prezident mladého Československa, přičemž se opět jednalo o ozdravný pobyt, který mu doporučil doktor. Roku 1921 se ubytoval v pronajaté vile Sirena. Kromě pracovních záležitostí se věnoval také koupání v moři, slunění, procházkám po ostrově a setkávání se s cizinci, například s ruským spisovatelem Maximem Gorkim. Masaryk vypráví: *Jednou se nás tam sešlo u večere velké*](#)

¹⁶³ VOMOČIL 1901, 265

¹⁶⁴ MLSOVÁ 2009, 127

¹⁶⁵ *Český svět* 1909, 164

¹⁶⁶ <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=291&misto=Cesta-T.-G.-Masaryka> vyhledáno 25. 7. 2024

*množství různých národností. A protože mnoho z nás neovládalo cizí jazyky, byla zábava brzy u konce. Kdosi dal návrh, abychom tedy zpívali národní písně. Když došlo na nás, zvolili jsme si Teče voda, teče. Po zpěvu Gorkij se slzami v očích celý vzrušený pravil: Když máte takovéhle písně, to vás ti Němci nedostanou.*¹⁶⁷ Roku 1922 se Masaryk na Capri vypravil znovu, a tentokrát se i s doprovodem ubytoval ve vile Discopoli na Via Tragara nedaleko Certosa di San Giacomo. Odtud podnikl také několik výletů do Neapole a blízkého okolí, navštívil Vesuv, Pompeje i Řím. Při setkáních s cizinci Masaryk soustavně propagoval Československo – místní notáble, ale i hotelový personál nebo prosté námořníky obdarovával například skleničkami či vázami z českého broušeného skla.¹⁶⁸

7.2. Václav Kosina a Hotel Royal

Na Capri byl na přelomu století založen Hotel Royal provozovaný českým rodákem Václavem Kosinou, který původně přijel na ostrov ze zdravotních důvodů – chtěl se v tomto *dobrodiném* ovzduší léčit.¹⁶⁹ Zdejší prostředí ho tak uchvátilo, že rozhodl zůstat. Uvedl do provozu hotel, *zpočátku neveliký dům o málo pokojích*, který postupně vylepšoval a rozšiřoval, takže se z něj stal později stal vyhlášený podnik, ve kterém se rozhodla ubytovat například i švédská korunní princezna Viktorie Bádenská roku 1903. Podávala se zde česká kuchyně, Řeháková uvádí, že je Kosina pohostil *výtečnou kávou a znamenitými českými knedlíky.*¹⁷⁰ Na své zahrádce si také sám pěstoval a vyráběl víno, které rovněž nabízel svým hostům. Čeští krajané byli nadšeni, když je na ostrově přivítala mateřština a slovanská péče. Karel Mašek prohlašuje roku 1901: *Češi mají na Capri svůj útulek, ač dosud málo známý, Hotel Royal našeho krajana Kosiny. Je roztomilé utéci se do vzdálených končin moře, a když hledáme útulek být pozdraven mateřštinou a krajansky vlídným pohoštěním.*¹⁷¹

Přestože se Kosina přestěhoval do zahraničí, v duši zůstal Čechem a dával to najevo i svým hostům: *Uvidíte, že se vždycky přičiním, abych tu dělal českému jménu čest.*¹⁷² Kosina byl horlivým sběratelem antických předmětů a přírodnin převážně z Kampánie, z nichž mnohé později věnoval Museu království Českého (dnešní Národní muzeum). Daroval například římské bronzové mince ze začátku našeho letopočtu, amfory, kahance, korále, plastiku hlavy Medúzy, mosaznou sošku, rybkou z kamene, sopečný písek z vesuvské erupce

¹⁶⁷ SOUKUP 1930, 367

¹⁶⁸ <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=289&misto=Pobyty-T.-G.-Masaryka-v-letech-1921-a-1922> vyhledáno 25. 7. 2024

¹⁶⁹ MACHAR 1918, 83

¹⁷⁰ ŘEHÁKOVÁ 1901, 723

¹⁷¹ MAŠEK 1909, 87

¹⁷² VETTEROVÁ-BEČVÁŘOVÁ 1921, 1

roku 1906 a mnoho dalších.¹⁷³ V periodiku Časopis Musea království Českého bylo dokonce uvedeno: *Antická archeologie je v našich sbírkách posud nadmíru nepatrná, byla založena vlastně poprvé panem Kosinou, neboť jím byl položen pěkný, cenný základ ke sbírce památek antického umění u nás.*¹⁷⁴

7.3. Umělecká tvorba

V letech 1825–1829 navštívil na základě studijního stipendia Řím a místa v oblasti Neapolského zálivu český malíř František Tkadlík, pozdější ředitel pražské Akademie, přičemž cestou vytvořil řadu skic zaměřených na krajinu, italské venkovany s jejich účesy a kroji. V dochovaném tzv. *Jihoitalském náčrtníku* najdeme četné tužkové skicy z Říma, Salerno, Sorrenta, Amalfi a Capri. Povšimneme si mistrně provedené kresby, kterou studenti na pražské Akademii za vedení Josefa Berglera intenzivně zdokonalovali. Tkadlík se zároveň částečně oprostí od naučených schémat a kreslí pod širým nebem podle viděné skutečnosti. Antonín Matějček styl Berglerovy výuky na pražské Akademii popisuje následovně: *Bergler byl odchovanec klasicismu italského a učil své žáky způsobem tehdy na všech uměleckých školách obvyklým. Kreslilo se do úpadku podle předloh, jednalo se především o Berglerovy kresebné kopie podle obrázků starých vlašských mistrů, dále se kreslilo podle sádrových odlitků antických plastik a teprve na vyšším stupni školení se komponovalo skládáním přejatých motivů a schémat v nové celky způsobem kompilačním.*¹⁷⁵

Tkadlíka na Capri zaujala možná nejvíce struktura jeho skal a italské venkované. Na jednom z listů náčrtníku vidíme muže sledující ostrov Capri z Punta Campanella. Na hlavě mají nasazené čepice, jinak jsou ovšem nazí. Na postavy pohlížíme zezadu a kocháme se tak výhledem spolu s nimi, jako by nám pomáhali se s výjevem lépe spojit, mají úlohu průvodců krajinou. Další skicou vytvořenou Tkadlíkem na Capri je *Náčrt krajiny a ženské postavy*. Žena stoupá po Scala Fenicia vedoucí na Anacapri, bosá, se zakasanou sukní a košem na hlavě. V pozadí vidíme na levé straně poloostrov Sorrento a na pravé východní výběžek ostrova Capri.

Capri údajně navštívil i Václav Mánes, o jeho zdejším pobytu a tvorbě máme bohužel k dispozici jen minimum informací. Díky stipendiu pobýval v letech 1829–1832 v Římě, kde se vzdělával v nazarénském duchu. Kreslil především studie krajiny a antických památek a tužkou a perem.¹⁷⁶ V Římě se Václav stýkal především s německým malířem Franzem

¹⁷³ Zpráva o Museu království Českého za rok 1906, 1907, 82

¹⁷⁴ FABIAN 1907, 198

¹⁷⁵ MATĚJČEK 1949, 22–23

¹⁷⁶ MATĚJČEK 1949, 24

Nadorpem, rovněž studentem na pražské Akademii, s nímž cestoval také na Capri, jak uvádí kunsthistorik František Xaver Jiřík.¹⁷⁷

Důležitým aktérem byl Jan Novopacký, který se na Capri vypravil roku 1852 spolu s přítelem Zeleným. *Stejně jako němečtí romantikové maloval v Terrasině, Capri a Tivoli. Hledal totéž, co jeho soudruzi v alpských zemích – zajímavý kraj a lidi krojem interesantní.*¹⁷⁸ Dle *Obrázkové revue* navštívili také Sicílii a na konci roku 1854 se vrátili zpět do Vídně. *Čistý, modravý vzduch velebné Itálie barvil něžně ty snivé krajinky.*¹⁷⁹

Caprijské motivy se objevují i v tvorbě Beneše Knüpfera, kterému se přezdívalo *malíř moře*. Studoval na pražské Akademii a v Mnichově, odkud odešel roku 1879 do Říma, zařídil si ateliér a usadil se. Odtud podnikal sezonní výlety do dalších přímořských oblastí, včetně Capri. U většiny maleb bohužel nemůžeme s jistotou určit, na jakém místě bylo vytvořeno. Hlavním námětem jeho maleb se stalo spojení moře a mýtických bytostí. *Stal se malířem moře, malířem hravých i bouřlivě rozvířených vln, oživených sirénami, delfíny a tritony. Objevil pro sebe nový svět barev, světél a reflexů, v němž zůstal suverénním vládcem.*¹⁸⁰ U řady maleb nemůžeme s jistotou určit místo vytvoření, nebo zda se nejedná o autorovu imaginární krajinu. Víme ovšem, že Capri sezónně navštěvoval. Jako příklad z jeho tvorby uvádím malbu *Tritóni bojující za najádu* z roku 1905, která by mohla být alespoň inspirována caprijskými motivy – vidíme zde velmi strmé skály, do kterých naráží mořské vlny. Knüpfer dobrovolně ukončil svůj život v Jaderském moři, do kterého skočil z lodi a utonul. Nechal za sebou dopis, ve kterém stálo: *Nestarejte se více o mne! Nikdy na povrch moře nevyplavu!*¹⁸¹

Roku 1902 ostrov Capri navštívili hned dva významní čeští malíři – Antonín Hudeček a Jan Preisler. Důležitým tématem v Hudečkově tvorbě byla vodní hladina a koupání. Roku 1902 odjíždí s Janem Preislerem do jižní Itálie, aby rozšířil svůj repertoár o výjevy moře a pobřeží, *ponoukán svou láskou k vodě, ale veden asi také snahou pokusit se po Knüpferovi o novou interpretaci moře ve smyslu malby dojmové a náladové.*¹⁸² V dubnu pobýli v Římě, v květnu na Capri a na závěr zajeli na Sicílii.¹⁸³ Z italského pobytu si domů přivezl řadu skic, na základě kterých pak v ateliéru maloval rozměrné mariny.¹⁸⁴ Hudečka fascinovaly proměny moře, jeho tvarů i barevnosti v různých denních dobách a nasvícení.¹⁸⁵

¹⁷⁷ JIŘÍK 1909, 136

¹⁷⁸ MÁDL 1898, 40

¹⁷⁹ BAZÁNOVÁ 1902, 79

¹⁸⁰ JIŘÍK 1909, 130

¹⁸¹ Čas 1910, 6

¹⁸² MATĚJČEK 1950, 53

¹⁸³ MATĚJČEK 1950, 53

¹⁸⁴ FIŠER 2020, 1

¹⁸⁵ FIŠER 2020, 1

Stejného roku byla uspořádána souborná výstava a svá díla zde předvedl. Mádl k Hudečkovým malbám s mořskými náměty poznamenal: *Na Capri nebo u Syrakus, všude je jeho moře vážné, skoro smutné, zdouhavý a táhlý pohyb vln, jejich tříštění o hnědé balvany zní jako vzdech a ston. Je zřejmé, že s ním umělec zápasí jako Jakub s andělem, mnohdy podléhá jeho mocnosti, která je jemu, severanovi a vnitrozemci, napoprvé cizí, jemu, který doma jen nehnuté, pouze jako dlaň veliké vesnické rybníky poznal a do krabatých vlnek úzkých a mělkých potůčků se zakoukával.*¹⁸⁶ Do Itálie zavítal i podruhé – od konce roku 1908 až do dubna roku 1909 pobýval spolu s přáteli sochařem Jaroslavem Vorlem a jeho manželkou operní pěvkyní Marianou Vorlovou na Sicílii v Syrakusách a na Capri.¹⁸⁷ Pokoušel se zde zachytit úchvatné proměny a nálady moře v četných olejových studiích, podle nichž pak vznikala rozměrná plátna.¹⁸⁸ Po návratu vytvořil malbu *Ženský akt u moře*. Jedná se zřejmě o Marianu Vorlovou, se kterou cestoval a do které se údajně zamiloval.¹⁸⁹ Malíř se zde pohybuje na rozhraní skutečnosti a fikce, nevíme, zda se díváme na koupající se ženu nebo mořskou pannu. Postava má přes nohy přehozenou látku, což evokuje rybí ocas, a sedí na skalnatém mořském pobřeží.

Jan Preisler se do jižní Itálie vydal především s úmyslem si odpočinout a nabrat síly k další umělecké tvorbě. Z jeho pobytu se nám dochovalo jen několik málo olejových skic mořských zátok, skalnatých břehů a ostrůvků, na jejichž základě doma vytvořil malé mariny. Pobyt v Římě se v jeho práci neodrazil, aktivnější byl již na Capri a Sicílii.¹⁹⁰ Během italské cesty vznikly například olejomalby *Studie moře* a *Moře s figurou v popředí*, u kterých bohužel nelze s jistotou určit, zda se jedná o výjev z Capri anebo Sicílie. Někteří kunsthistorici se nicméně domnívají, že se Preislerova italská cesta odrazila v jeho pozdější tvorbě. Dle Antonína Matějčka se projevila po dvou letech: *Jižní krajina se vetkla do jeho paměti a obraznost dala jí splynouti s krajem domovským v imaginární přírodu příštího období tvoření.*¹⁹¹ *Ze vzpomínek a dovezených studií z jihu vytváří se v malířově mysli nový svět. Dějištěm se tu stává pomyslná příroda, sestávající ze skalních útesů nad temnými vodami mořskými a jezerními, porostlých chudým, zpola severním, zpola jižním rostlinstvem, a tento nový svět se zalidní bytostmi stejně neskutečnými a stejně duchovními.*¹⁹² Objevuje se dokonce hypotéza, že slavná série *Černých jezer* byla inspirována caprijskými zátokami. Název byl

¹⁸⁶ MATĚJČEK 1947, 47

¹⁸⁷ <https://www.aukceaukci.cz/autori-a-ceny/antonin-hudecek> vyhledáno 25. 7. 2024

¹⁸⁸ <https://www.e-castolovice.cz/domu/565-ladislav-benes.html> vyhledáno 25.7. 2024

¹⁸⁹ <https://www.e-castolovice.cz/domu/565-ladislav-benes.html> vyhledáno 25.7. 2024

¹⁹⁰ MATĚJČEK 1950, 53

¹⁹¹ MATĚJČEK 1950, 53

¹⁹² MATĚJČEK 1950, 63

této sérii dán až později, nemusí se tedy nutně jednat o motiv jezera. Sám Jan Preisler barevnost svých *Černých jezer* popisuje následovně: *Černá v různých nuancích od nejtemnějších tónů přes lomené šedé a zelenavé prostupuje celý obraz, až vyznívá nakonec ve světlých, šedých a docela bílých tónech.* Zdeněk Kratochvíl odvozuje melancholickou sazovou čerň, která se sérii *Černé jezero* objevuje, z černých vod a valounů u Koněprus v Preislerově rodném kraji.

Ostrov Capri uchvátil také českého malíře Maxe Švabinského, který navštívil během druhé cesty do Itálie konané roku 1925. Švabinský studoval na pražské Akademii, přičemž patřil do stejné generace jako Antonín Hudeček a Jan Preisler. Z jeho tvorby je patrné zaujetí přírodou, které se projevilo také ve skicáři, který na svých cestách zaplnil drobnými kresbami výhledů, italské krajiny, rostlin a zvířat. Před začátkem cesty do Itálie píše: *Pojede se na prázdniny do Itálie. Tam je slunce a teplo. Kdo ví, jak v Čechách bude. A hlavně se půjde na Capri. To musí být kouzelný ostrov! Itálie – země sladká a vlídná, modrá obloha, vůně myrt na cestách, všude plno révy! Země plná slunce – napojím se sluncem, abych vystačil pak v Čechách na celý rok. A budu si dělat kresby, jen namátkou to, co mě chytí, abych měl vzpomínky na prožité krásy. Kresby bez plánu, žádné popisy, jen zážitky z milých míst a dojmy.*¹⁹³ Do Itálie jel vlakem přes Švýcarsko, navštívil Miláno, Benátky, Veronu, Florencii, Viareggio, Řím a Capri. Ve Florencii jej zaujal park Boboli, v Římě zase navštívil zoologickou zahradu a vytvořil kresby lvů. Na Capri pak zachytil místní faunu například ještěrku vyhřívající se na kameni a flóru například na náčrtu *Osamělá agáve na břehu mořském* nebo *Duby na Anacapri*. Zdá se, že po návratu domů tyto podněty dále nerozváděl.

Nyní se zaměřím na českého sochaře, který Capri navštívil – ostravského rodáka Vojtu Sapíka. Pocházel z chudé hornické rodiny, dostal se ale na pražskou Akademii a získal cenu a stipendium z Turkovy nadace, které mu umožnilo cestu do Itálie roku 1913, během které navštívil Řím a Capri. Ve stejném roce se na ostrově sešla skupina Čechů, z nichž se většina ubytovala v hotelu Royal. Patřil mezi ně profesor filozofie pozdější prezident T. G. Masaryk, malíř Rudolf Bém, učitelé Kostřica a Martiník a další.¹⁹⁴ Gorkij si zval do své vily Serafiny hosty různých národností, mezi nimi i Čechy. Povíдали si převážně o českém umění a literatuře (Gorkiho značně zaujaly *Slezské zpěvy* od Petra Bezruče, které si dokonce vyžádal na Capri zaslat), české lidové tvorbě (řezbářské, vyšívané a umělecké práce), českých legendách a lidových písních. Gorkij své české a slovenské hosty opakovaně povzbuzoval, aby mu své lidové písně zpívali.¹⁹⁵ Při jedné z návštěv se Sapík svého hostitele zeptal, zda jej

¹⁹³ ŽÁKAVEC 1925, 11

¹⁹⁴ KADLEC 1959, 16

¹⁹⁵ KADLEC 1959, 18

může portrétovat a on souhlasil. *Vznikl tak jeden z mála portrétů, jimž Gorkij seděl modelem, Sapíkova plastika je vlastně jedním z prvních sochařských portrétů tohoto ruského spisovatele vůbec.*¹⁹⁶

Na Capri vyrazil také český fotograf František Krátký, a to roku 1897. Zanechal nám fotografii *Scéna každodenního života na ostrově Capri* vyobrazující místní venkovské obyvatele zblízka. Za postavami stojícími na schodech se navíc otevírá působivý rozhled po caprijské krajině.

Italské cesty často rozjasnily a prosvětily barevnou paletu. *Po návratu z Itálie se zdá být člověku středoevropské prostředí jaksi mdlé, rozplzlé, bezbarvé, vybledlé a šedé,* stěžuje si Jaroslav Hilbert.¹⁹⁷ Umělce také mohla inspirovat umělecká díla. Zkušenost s přímořskými Svůj repertoár o motivy moře obohacuje například Antonín Hudeček. Výraznou proměnou prochází tvorba Beneše Knüpfera, mořský živel, zářivé barvy a dovádějící nadpřirozené bytosti vnáší do jeho maleb působivý sensualismus a dynamiku. Domnívám se, že impulzem k zařazení najád, tritonů a sirén do jeho výjevů mohla být právě návštěva Neapolského zálivu, dost možná také samotného ostrova Capri, kde byl mýtus o sirénách stále živý. Na Capri se vydávala řada z nich v rámci návštěvy významných italských měst populárních již od Grand Tour – Řím a Neapol, kam v mnoha případech přijeli za studiem. Ostrov se stal ještě oblíbenějším po cestách T. G. Masaryka, který si Capri velmi zamiloval a spolu s dalšími vlastenci zde hrdě prezentoval český národ.

¹⁹⁶ KADLEC 1959, 18

¹⁹⁷ MLISOVÁ 2009, 129

Turistifikace a autenticita ostrova

*Ostrov býval zastrčeným poetickým mořským zákoutím básníků a umělců, nyní se stal nejnavštěvovanější a nejmódnější internacionální kolonií, plnou ruchu, přepychu a bujnosti, kde nadobro zašly idylické doby tehdejší prostoty.*¹⁹⁸

Proces turistifikace ostrova Capri započal v posledních dekáдах 19. st. a vyvrcholil v 2. pol. 20. st.¹⁹⁹ Ze zapadlého rybářského ostrova venkovského rázu se postupem času stala luxusní turistická destinace. *Ostrov býval zastrčeným poetickým mořským zákoutím básníků a umělců, nyní se stal nejnavštěvovanější a nejmódnější internacionální kolonií, kde nadobro zašly idylické doby tehdejší prostoty*, píše Anna Řeháková již roku 1901.²⁰⁰ Vedle chvály krás ostrova se objevuje také kritika sílicího turismu, cestopisci poukazují na přílišné množství lidí, ruch, přepych, módní ráz ostrova a jeho přehnané vychvalování. *Perla ustavičně chválená, vtíravě nabízená, až máš skoro dojem, že je falešná*, píše Jaroslav Maria roku 1925.²⁰¹ Na ostrov přijížděly ročně davy lidí, mezi nimi i mnoho umělců, Karel Mašek roku

¹⁹⁸ ŘEHÁKOVÁ 1901, 722

¹⁹⁹ KRAUSS 2018, 1

²⁰⁰ ŘEHÁKOVÁ 1901, 722

²⁰¹ MARIA 1925, 11–12

1909 uvedl, že se tu malířů a malířek *hemží jako ještěrek*.²⁰² Kromě malířů produkujících kvalitní umělecké práce se zde ale usadilo také množství těch, kteří malovali obrazy s úmyslem prodat je turistům jako suvenýr. Přizpůsobovali se tak jejich požadavkům a vybírali si známé symboly Capri, o které byl přirozeně největší zájem, tedy Grotta Azzura, Faraglioni, Arco Naturale, Francesco Spadaro, tanečnice tarantely nebo venkovanky přepravující těžký náklad. Tyto náměty se v průběhu času opakovaly tak dlouho a v takovém množství, až se z nich stalo výtvarné kliše.²⁰³ Takové malby, často banálního rázu, pak malíři prodávali ve svém studiu nebo obchodech se suvenýry.

Během 2. pol. 20. st. se ostrov transformoval na destinaci masového turismu, jednou z neznámějších a nejvyhledávanějších na světě. Ještě silnější příliv turistů a větší adaptaci ostrova přinesly v 50. a 70. letech fotografie celebrit užívajících si na ostrově Capri, v této době jej navštívili například americká herečka Liz Taylor, tehdejší první dáma USA Jacqueline Kennedy, francouzská herečka Brigitte Bardot, italský módní návrhář Emilio Pucci a mnoho dalších. Do dnešních dní zavítá na Capri velké množství cizinců s přáním pohybovat se ve stejných místech jako jejich oblíbené celebrity, nebo mít šanci na ně narazit, přítomnost slavných osobností navíc dává ostrovu punc luxusu.

Proces industrializace a modernizace ostrova probíhal od sjednocení Itálie roku 1861 na základě plošných nařízení Savojské vlády, která usilovala o sociální a ekonomický pokrok po celé zemi a finančně přispěla oblastem, které si takové změny nemohly dovolit.²⁰⁴ Roku 1860 ještě neměl ostrov Capri přístav, který by umožňoval snadný pohyb cestujících a zboží, dále postrádal základní veřejná zařízení, například nemocnici a kanalizaci. Změny započaly v 60. letech – roku 1865 byl v zátocě Marina Grande vybudován vlnolam, který umožňoval kotvení větších lodí stabilním a bezpečným způsobem. Roku 1877 byla dokončena silnice spojující Marina Grande a město Capri, odkud se napojovala na hlavní silnici do Anacapri, postavenou o několik let dříve v roce 1874.²⁰⁵ Od roku 1883 byly prováděny veřejné stavební práce, které změnilly tvář velké části ostrova. Bylo rozhodnuto o nahrazení rustikálních cest, které charakterizovala všechny ulice Capri, za čtvercové dlažební kostky ze sopečného kamene. Později byla také vybudována lanová dráha a zavedena autobusová doprava.²⁰⁶

Vyrostla zde také řada nových budov *nízké estetické kvality* například Hotel Luna nebo Hotel Weber Ambassador a některé starší domy byly modernizovány. Proměnou prošel i Hotel

²⁰² MAŠEK 1909, 86

²⁰³ TROWER 1906, 26–27

²⁰⁴ APREA 2003, 8

²⁰⁵ VERONESE 2012

²⁰⁶ VERONESE 2012

Pagano, přejmenovaný na La palma. Na současných stránkách je hotel popsán jako *exkluzivní ubytování s restauracemi, bary, plážovým klubem, bazénem a výhledem na luxusní butiky na Via Vittorio Emanuele*.²⁰⁷ Budova byla rozšířena a modernizována, aby splnila požadavky současných hostů, přestavbou se ale vytratila její autenticita a pozoruhodný vzhled, o kterém hovoří cestovatelé v 19. století. Mimo to byly zničeny nástěnné malby vytvořené zde ubytovanými umělci.

Proměnou prošla i zdejší krajina. Jak již bylo řečeno, na Capri bylo minimum přístupů k moři, které byly navíc pro některé turisty příliš nepohodlné. Přistoupilo se tedy k tomu, že byly některé části pobřeží vybetonovány, takže lidé nemuseli sedět na členitých kamenech a mohli si rozložit lehátka. Důležitý přírodní prvek na Capri *Scoglio delle Sirene*, o kterém se povídalo, že na něm v minulosti sedávaly sirény, byl nahoře zarovnan, vybetonován a byl zde zřízen plážový bar. Můžeme srovnat obraz *Lo scoglio delle Sirene na Marina Piccola* ze 70. let 19. st. od Filippa Liarda s fotografiemi z dnešní doby.

Závěr

Příchod umělců na ostrov Capri a utvoření umělecké kolonie mělo zásadní vliv na charakter ostrova, a to pozitivní i negativní. Větší cestovní ruch posílený uměleckými díly s caprijskými náměty vystavovanými po celé Evropě a osobní svědectví ostrov proslavili. Tak začalo na Capri jezdit ještě větší množství umělecké, kteří se zde setkávali, tvořili a společně trávili čas. Někteří dokonce dekorovali interiéry podniků nástěnnými malbami. Našli bychom také umělce, kteří se zde natrvalo usadili a malby prodávali přímo na ostrově cizincům. V posledních dekádách 19. století nicméně dochází k přesycení a Capri se pomalu transformuje v turistickou destinaci.

Caprijské podněty přinesly do jejich tvorby rozličné změny – paleta některých malířů se po návštěvě Capri prozářila, jiní do svého repertoáru zahrnuly strmá skaliska či vodu hrající pestrými odstíny barev od bílé až po tmavě tyrkysovou – tak tomu bylo zřejmě v případě Jana Preislera. Změnu najdeme také v tvorbě Beneše Knüpfera či Karla Wilhelma Diefenbacha, kteří začali vyobrazovat mořské mýtické bytosti – sirény a mořské víly. Umělci také zachycují pro ně exotické motivy – Seveřané jsou okouzleni intenzivním světlem, jižní flórou a faunou, a vnitrozemci také mořem. Oblíbeným námětem jsou také místní obyvatelé s jejich fyziognomií, tradičním oděvem a zvyky. Někteří z nich se zapojili do komunity

²⁰⁷ <https://www.oetkercollection.com/hotels/hotel-la-palma/> vyhledáno 25. 7. 2024

umělců, dívky pro ně pózovaly a trávily s nimi volný čas, přičemž jejich přátelství v několika případech skončilo svatbou.

V posledních dekadách 19. století dochází k přesycení a ostrov se transformuje na turistickou destinaci a prochází řadou přeměn. Některé z nich jsou pro místní obyvatele přínosné, například se zavádí kanalizace a upravuje přístav. Dochází ovšem také k zásahům do přírodních památek a řada staveb nevalné estetické kvality narušuje prostředí ostrova s jeho dřívější lidovou architekturou. Naštěstí se někteří staví na odpor a usilují o ochranu hodnotných artefaktů a prezentují zdejší uměleckou tvorbu a historii veřejnosti.

Seznam použité literatury

- ADDISON 1705 – Joseph ADDISON: Remarks on several parts of Italy. Londýn 1705
- ALDRICH 1993 – Robert ALDRICH: The seduction of the Mediterranean. Londýn 1993
- ALVINO 1838 – Francesco ALVINO: Due giorni a Capri. Neapol 1838
- ANDERSON 2008 – Katharine ANDERSON: Coral Jewellery. In: Victorian Review XXXIV, Baltimore 2008, 47–52
- ANDRATSCHKE 2016 – Thomas ANDRATSCHKE: Mythos Heimat. Worpswede und die europäischen Künstlerkolonien. Drážďany 2016
- APREA 1971 – Eugenio APREA: Capri la pesca dei coralli. Neapol 1971
- APREA 2003 – Giuseppe APREA: Note storiche sulla Piazza Umberto I. di Capri. 2003
- APREA 2007 – Giuseppe APREA: Modelli femminili a Capri nella pittura tra Ottocento e Novecento. In: Omaggio alla Venere Caprese. Modelli femminili a Capri nella pittura tra Ottocento e Novecento. 2007, 11–30
- APREA 2009 – Giuseppe APREA: L'ultimo giorno felice di Oscar Wilde a Capri. 2009
- APREA 2016 – Giuseppe APREA: Rosina. Vita e amori della musa di Sargent. Capri 2016
- Arundel Society: Italian Jewellery as worn by the Peasants of Italy. Londýn 1868

- BARTH 1909 – Hans BARTH: Osteria Guida Spirituale Delle Osterie Italiane da Verona a Capri. Řím 1909
- BAZÁNOVÁ 1902 – Emilie Pardo BAZÁNOVÁ: Artasarův palác. In: Obrázková revue III. Praha 1902
- BECKFORD 1834 – William BECKFORD: Italy; with sketches of Spain and Portugal. Londýn 1834
- Voyage dans la campagne de Rome. Turín 1976
- BELLUCCI 1908 – [Giuseppe BELLUCCI](#): Gli Amuleti. Un capitolo di psicologia popolare. Perugia 1908
- BINAROVÁ 2006 – Moe BINAROVÁ: Exotismus ve francouzské a české literatuře od 18. do 20. století (diplomová práce na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2006
- BOUCHARD 1976 – Jean Jacques BOUCHARD: Journal II. Voyage dans le royaume de Naples.
- CARRERA 2014 – Manuel CARRERA: John Singer Sargent tra Napoli e Capri. Un'estate fortunysta. In: artedossier. 2014, 42–47
- BRETTELL 1983 – Richard BRETTELL: Painters and peasants in the nineteenth century. New York 1983
- CAUSA 2017 – Stefano CAUSA: Arte e Iconografia. In: Capri l'azzurra. Neapol 2017, 55–70
- CERIO 1957 – Edwin CERIO: The Masque of Capri. Londýn 1957
- CIGNITTI 2012 – Annalisa CIGNITTI: Villa Lysis: story and myth of Baron Fersen. In: Rocaille, <https://www.rocaille.it/villa-lysis-story-and-myth-of-baron-fersen/> vyhledáno 25. 7. 2024
- CIGNITTI 2012 – Annalisa CIGNITTI: Villa San Michele. In: Rocaille, <https://www.rocaille.it/villa-san-michele-capri/> vyhledáno 25. 7. 2024
- CORONELLI 1696 – Vincenzo Maria CORONELLI: Isolario dell'Atlante Veneto. Benátky 1696
- FABIAN 1907 – Václav FABIAN: Z letopisů musejních. In: Časopis Musea království Českého LXXXI. Praha 1907
- FIŠER 2020 – Marcel FIŠER: Antonín Hudeček ve sbírkách GAVU Cheb. 2020
- GOETHE 1885 – Johann Wolfgang GOETHE: Goethe's travels in Italy. Londýn 1885
- GREGOROVIVUS 1879 – Ferdinand GREGOROVIVUS: The island of Capri. Boston 1879
- GRIMALDI 2011 – Anna GRIMALDI: Le vedute dei Porti del Regno: Jacob Philipp Hackert, il vedutista al servizio del re. Locri 2011
- HADRAWA 1793 – Norbert HADRAWA: Ragguagli di varii scavi e cover di antichità fatte nell'isola di Capri. Neapol 1793

HADRAWA 1794 – Norbert HADRAWA: Freundschaftliche Briefe über verschiedene auf der Insel Capri entdeckte und ausgegrabene Alterthümer. Drážďany 1794

HAECKEL 1859 – Ernst HAECKEL: Dopis z Capri. 1859

HANUŠOVÁ 1882 – D. HANUŠOVÁ: Výlet na ostrov Capri. In: Ženské listy X. Praha 1882, 41–46

HILBERT 1914 – Jaroslav HILBERT: Léto v Itálii. Praha 1914

HYDE 1914 – Frank HYDE: The Island of the Sirens. In: International studio LI. New York 1914, 285–288

CHRUDZIMSKA-UHERA 2017 – Katarzyna CHRUDZIMSKA-UHERA: Artists' Colonies as a Response to the Experience of Modernity. The Case of Zakopane. 2017

CHURCHILL 1913 – Sidney J. A. CHURCHILL: Introduction. In: Peasant art in Italy. Londýn 1913, 1–8

CHURCHILL 1913 – Sidney J. A. CHURCHILL: Peasant jewellery. In: Peasant art in Italy. Londýn 1913, 33–37

JACOBS 1985 – Michael JACOBS: The Good and Simple Life: Artist Colonies in Europe and America. 1985

KADLEC 1959 – Josef KADLEC: U Gorkého na Capri roku 1913. In: Národní divadlo XXXIV. Praha 1959

KAWAMURA 2005 – Ewa KAWAMURA: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

KILMURRAY – ORMOND 1998 – Elaine KILMURRAY– Richard ORMOND: John Singer Sargent. Boston 1998

KNIGHT 2005 – Carlo KNIGHT: L'era del Grand Tour. In: Capri à la gouache. Capri 2005

KNIGHT 1811 – Henry Gally KNIGHT: Cesta na Sicílii. In: Philipp Hackert. Biographische Skizze, meist nach dessen eigenen Aufsätzen entworfen. Tübingen 1811

KRAUSS 2018 – Giovanna Russo KRAUSS: Capri's touristification. A millennial cultural landscape reinvented by luxury tourism. 2018

LESKOVÁ 2009 – Kristýna LESKOVÁ: Krajina jako téma výtvarného umění a jeho proměny (bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze). Praha 2009

LEVINE 1991 – David LEVINE The Art of the Bamboccianti: Themes, Sources, Significance. In: I Bamboccianti: Niederländische Malerrebellen im Rom des Barock. Miláno 1991

LONG 1920 – Basil Somerset LONG: John (Warwick) Smith. Londýn 1920

LÜBBREN 2001 – Nina LÜBBREN: Rural artists' colonies in Europe 1870-1910. Manchester 2001

MACHAR 1918 – Josef Svatopluk MACHAR: Pod sluncem italským. Praha 1918

MÁDL 1898 – Karel MÁDL: Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. Praha 1898

MACHALÍKOVÁ – WINTER 2019 – Pavla Machalíková MACHALÍKOVÁ a Tomáš WINTER: Jdi na venkov! Výtvarné umění a lidová kultura v českých zemích 1800–1960. Praha 2019

MARESCA – Antonella MARESCA: Tra arte e ospitalità. In: Capri Review, <https://www.caprireview.it/project/tra-arte-e-ospitalita-2/> vyhledáno 25. 7. 2024

MARIA 1925 – Jaroslav MARIA: Itálie. Cestovní příručka. Vyškov 1925

MARTORELLI 1995 – Luisa MARTORELLI: Capri e pittori della Scuola di Posilipo. In: Capri nell'Ottocento. Neapol 1995, 29–31

MARTORELLI 2002 – Luisa MARTORELLI: La scuola di Posillipo tra riscoperta critica e museografica. In: Vedute Napoletane dell'Ottocento. Neapol 2002, 29–31

MAŠEK 1909 – Karel MAŠEK: Capri. In: Kalendář Národních listů II. Praha 1909. 85–88

MATĚJČEK 1947 – Antonín MATĚJČEK: Antonín Hudeček. Praha 1947

MATĚJČEK 1950 – Antonín MATĚJČEK: Jan Preisler. Praha 1950

MLEZIVA – STRÍBRNÁ 2022 – Jindřich MLEZIVA – Adriana STRÍBRNÁ: Šperky v záři slunce a půlměsíce. Blízký východ a Balkánský poloostrov. In: Umění šperku v zemích orientu. Praha 2022, 199–264

MLSOVÁ 2009 – Nella MLISOVÁ: I já jsem byl v Itálii. Hradec Králové 2009

MRÁZ – MRÁZOVÁ 1988 – Bohumír MRÁZ – Marcela MRÁZOVÁ: Encyklopedie světového malířství. Praha 1988

MUNTHE 1929 – Axel MUNTHE: The Story of San Michele. Londýn 1929

MUTHER 1896 – Richard MUTHER: The History of Modern Painting II. Londýn 1896

NERUDA 1872 – Jan NERUDA: Obrazy z ciziny. Praha 1872

PAGLIUSO 2023 – Antonio PAGLIUSO: Francesco Jerace, il re degli scultori calabresi. In: I Calabresi. <https://icalabresi.it/cultura/francesco-jerace-re-scultori-calabresi/> vyhledáno 25. 7. 2024

PETRACONNE 1913 – Enzo PETRACONNE: L'isola di Capri. Bergamo 1913

PLATEN 1827 – August Graf von PLATEN: Die Fischer auf Capri. 1827

PORGES 1981 – Edward PORGES: The Grand Tour: Travel as an Educational Device: 1600-1800. In: Annals of Tourism Research VIII. Wisconsin 1981, 171–186

RAICALDO 2018 – Pasquale RAICALDO: Capri riscopre il mito di Spadaro, il pescatore icona che segnò un'epoca. In: la Repubblica,

- https://napoli.repubblica.it/cronaca/2018/06/08/news/capri_riscopre_il_mito_di_spadaro_il_pescatore_icona_che_segno_un_epoca-198506196/
vyhledáno 25. 7. 2024
- REMAK 1978 – Henry H. H. REMAK: Exoticism in Romanticism, in: Comparative Literature Studies. Pensylvánie 1978
- RICCI 1913 – Elisa RICCI: Women's crafts. In: Peasant art in Italy. Londýn 1913, 17–32
- RUOTOLO 2002 – Renato RUOTOLO: La scuola di Posillipo. Neapol 2002
- ŘEHÁKOVÁ 1901 – Anna ŘEHÁKOVÁ: Na Capri. In: Květy XXIII. Praha 1901, 714-725
- ŘEHÁKOVÁ 1907 – Anna ŘEHÁKOVÁ: Italské silhouetty. Praha 1907
- ŘEHÁKOVÁ 1936 – Anna ŘEHÁKOVÁ: Z mého alba. Praha 1936
- SAINT-NON 1781 – Jean-Claude Richard de SAINT-NON: Voyage pittoresque, ou, Description des royaumes de Naples et de Sicile. Paříž 1781
- SCHINKEL 1804 – Karl Friedrich SCHINKEL: Na Anacapri. 1804
- SMITH 1792 – John SMITH: Select views in Italy II. Londýn 1792
- SOUKUP 1930 – František SOUKUP: T.G. Masaryk jako politický průkopník, sociální reformátor a president státu. Praha 1930
- STEFANO 2018 – George de STEFANO: The Scandalous Bodies of Guglielmo Plüschow: Constructing a Homoerotic Mediterranean through Photography. New York 2018
- STOKES 1886 – Adrian STOKES: Capri. In: The Art Journal. Londýn 1886, 165–169
- TROWER 1906 – Harold Edward TROWER: The Book of Capri. Neapol 1906
- VERONESE 2012 – Luigi VERONESE: The construction of the port of Capri. The foundations of the island economic development. Neapol 2012
- VETTEROVÁ-BEČVÁŘOVÁ 1921 – Anna VETTEROVÁ-BEČVÁŘOVÁ: Capri. In: Národní listy LXI. Praha 1921
- VITALE – Viviana VITALE: Villa Narcissus, la dimora eclettica di Coleman. In: Isola di Capri, <https://isoladicapriportal.com/villa-narcissus-la-dimora-eclettica-di-coleman/>
vyhledáno 25. 7. 2024
- VOMOČIL 1901 – Josef VOMOČIL: Z Říma do Neapole XXIV. 1901
- WULF 2007 – Harm WULF: Karl Wilhelm Diefenbach. In: Galleria d'arte Thule, <http://galleria.thule-italia.com/karl-wilhelm-diefenbach/?lang=en> vyhledáno 25. 7. 2024
- ŽÁKAVEC 1925 – František ŽÁKAVEC: Z italského skicáře Maxe Švabinského. Praha 1925

Seznam obrazových příloh

1. Vincenzo Coronelli: *Capri z profilu a ptáčího pohledu*, 1696, mědirytina na papíře
Zdroj: <https://sanderusmaps.com/our-catalogue/antique-maps/europe/italy/profile-and-map-of-capri-on-verso-bird-s-eye-view-plan-of-naples-napoli-by-vincenzo-coronelli>
2. Pietro Fabris: *Pahorky vztyčené erupcí Vesuvu roku 1760*, 1776, barevný lept
Zdroj: William Hamilton: *Campi Phlegraei: observations on the volcanos of the two Sicilies, as they have been communicated to the Royal Society of London. Neapol 1776*
3. Louis Ducros: *Pohled na ostrov Capri z balkonu hostince v Neapoli*, 1778, akvarel na papíře
Zdroj: <https://pietroscarneraa.substack.com/p/linvenzione-dellacquerello>
4. Christoph Heinrich Kniep: *Průliv Capri*, 1789, tužka a akvarel, Städel Museum
Zdroj: <https://www.myartprints.cz/a/christophheinrich-kniep/bocca-di-capri-1.html>
5. Thomas Wijck: *Marina Grande na Capri*, kol. 1640, olej na plátně, Staatliche Kunsthalle Karlsruhe
Zdroj: <https://www.kunsthalle-karlsruhe.de/kunstwerke/Thomas-Wijck/Die-Marina-Grande-auf-Capri/31786E1E4716AFF439D4F3AC6197CB0F/>
6. Jacob Philipp Hackert: *Monte Solaro na Capri s Palazzo Inglese*, 1792, kvaš, Reggia di Caserta
Zdroj: Carlo Knight: *Capri à la gouache*. Capri 2005
7. John Smith: *Ruiny Tiberiova paláce na Capri*, 1778–9, akvarel na papíře, Tate
Zdroj: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/smith-10-ruins-of-tiberius-palace-capraea-t08497>
8. John Smith: *Vylodění na Capri*, 1778–9, akvarel na papíře, Tate
Zdroj: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/smith-10-ruins-of-tiberius-palace-capraea-t08497>
9. Walther Trede: fotografie *Diletant při práci*, Capri, 1893

Zdroj: Walther Trede: Capri die Perle des Mittelmeeres. Hamburg 1893

10. *Hotel Pagano*, 1869, tužková kresba

Zdroj: Ewa Kawamura: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

11. *Dvoustránka z první knihy hostů hotelu Pagano*

Zdroj: Ewa Kawamura: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

12. Fotografie *Hotel Pagano na Capri*, kol. 1870

Zdroj: Ewa Kawamura: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

13. *Karikatura básníka Scheffela v knize hostů hotelu Pagano*

Zdroj: Ewa Kawamura: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

14. Giorgio Sommer: fotografie *Hotel Pagano – jídelna*, 1886–1891

Zdroj: Enzo Petraccone: L'isola di Capri. Bergamo 1913

15. Giorgio Sommer: fotografie *Hotel Pagano – jídelna*, 1886–1891

Zdroj: Enzo Petraccone: L'isola di Capri. Bergamo 1913

16. Giorgio Sommer: fotografie *Hotel Pagano – jídelna, malba s lodí*, 1886–1891

Zdroj: Enzo Petraccone: L'isola di Capri. Bergamo 1913

17. *Nástěnné malby v hotelu Pagano inspirované pompejským stylem*

Zdroj: Enzo Petraccone: L'isola di Capri. Bergamo 1913

18. Fotografie *Vstup do vily San Michele*, 1920

Zdroj: https://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglit/capri_leporello_2/0056/image,info

19. Giorgio Sommer: *Zum Kater Hiddigeigei*, 1886

Zdroj:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Giorgio_Sommer_Capri_Zum_Kater_Hiddigeigei_1886.jpg

Fotografie hotelu Gaudeamus s přílehlou restaurací, Capri

Zdroj: <https://picclick.it/CAPRI-Hotel-Gaudeamus-232997596846.html>

20. *Fotografie domu Karla Wilhelma Diefenbacha na Capri*, po 1900

Zdroj: <https://www.palazzom.com/history.html>

21: *Fotografie Karla Wilhelma Diefenbacha stojícího u vchodu do svého domu*, Capri, po 1900

Zdroj: <https://www.palazzom.com/history.html>

22. Camille Corot: *Pohled na záliv Capri*, inkoust na papíře, Moreau-Nélaton, Etienne

Zdroj: <https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl020120919>

23. Giacinto Gigante: *Grotta di Matromania na Capri*, mezi 1824 a 1830, inkoust na kartonu, Certosa e Museo Nazionale di San Martino, Neapol

Zdroj: <https://catalogo.beniculturali.it/detail/HistoricOrArtisticProperty/1500333801>

24. Charles Rémond: *Pohled na Capri z Anacapri*, 1821–1826, The National Gallery London

Zdroj: <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/charles-remond-view-of-capri-from-anacapri>

25. Otto Eduard Poppel: *Capri*, olej na plátně, soukromá sbírka

Zdroj: <https://www.van-ham.com/de/kuenstler/otto-eduard-poppel/otto-eduard-poppel-capri.html>

26. Thorald Læssøe: *Pohled na Marina Piccola v odpoledním světle*, Statens Museum for Kunst, 1851

Zdroj: <https://open.smk.dk/artwork/image/KMS8204>

27. Thorald Læssøe: *Pohled na Marina Piccola v ranním světle*, Statens Museum for Kunst, 1851

Zdroj: <https://open.smk.dk/artwork/image/KMS8262>

28. Giacomo Brogi: *Rybáři na Marina Piccola*, 1880, Collezioni Alinari, Florencie
<https://artsandculture.google.com/asset/fishermen-on-the-marina-piccola-beach-on-the-isle-of-capri-0002/MwE781I8WLSZA>

29. Frederic Leighton: *Capri – východ slunce*, olej na plátně, 1859, Gallery 19 C

Zdroj: <https://www.gallery19c.com/artworks/9415/>

30. Karl Wilhelm Diefenbach: *Bouře u Faraglioni na Capri*, po 1900, olej na plátně, soukromá sbírka

Zdroj: <https://paoloantonacci.com/artworks/categories/6/9452-karl-wilhelm-diefenbach-storm-at-sea-by-the-faraglioni-off-capri/>

31. Johann Adam Klein: *Rybáři na Capri*, 1820, tužka a pero na papíře, soukromá sbírka

Zdroj: <https://www.lempertz.com/de/kataloge/lot/1221-2/2233-johann-adam-klein.html>

32. Guillaume Bodinier: *Žena u fontány na Capri*, 1824, tužka na papíře, Musées d'Angers

Zdroj: <https://ow-mba.angers.fr/fr/notice/mba-82-345-1-femme-a-la-fontaine-7919aae7-0d60-4699-93dc-65a0bcae574a>

33. *Hodinová věž na Capri*, 1850–1860, akvarel na papíře

Zdroj: Giuseppe Aprea: *Note storiche sulla Piazza Umberto I. di Capri*. 2003

34. Viktorie Bádenská: *Dům na Capri*, 1905

Zdroj: <https://sokisamlingar.sormlandsmuseum.se/objects/c24-415351/?sq=capri&offset=139>

35. Luigi Guida: *Prodavačka korálů na Capri*, 1880–1898

36. Charles Caryl Coleman: *Nosička vody*, 1908–1810, olej na plátně, Collection of William Coles, Arizona

Zdroj: <https://www.invaluable.com/auction-lot/charles-caryl-coleman-american-1840-1928-the-wate-35-c-be4422db41>

37. Anselmo Guinea: *Vzpomínky z Capri*, 1884, olej na plátně, Museo de Bellas Artes de Bilbao

Zdroj: <http://mismuseos.net/comunidad/metamuseo/recurso/recuerdos-de-capri/509a16c8-908a-43bb-8bcc-337f9d36dbf4>

38. Giorgio Sommer: *nástěnná malba v jídelně hotelu Pagano na Capri*, nezachováno

Zdroj: KAWAMURA 2005 – Ewa KAWAMURA: Alberghi storici dell'isola di Capri. Una storia dell'ospitalità tra Ottocento e Novecento. Capri 2005

39. John Singer Sargent: *Rosina*, 1878, olej na desce, The Lunder Collection

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sargent_-_Rosina.jpg

40. Emmanuel Benner: *Žena v tradičním kroji ostrova Capri*, 1873, olej na plátně, Musée des beaux-arts de Mulhouse

Zdroj: [https://commons.wikimedia.org/wiki/](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emmanuel_Benner_Jeune_femme_en_costume_de_Capri.jpg)

File:Emmanuel_Benner_Jeune_femme_en_costume_de_Capri.jpg

41. Anonym: *Náhrdelník ze zlatých dutých korálek (senacoli) na bílé šňůrce*, jižní Itálie, 1800–1867, Castellani collection

Zdroj: <https://collections.vam.ac.uk/item/O169836/necklace-unknown/>

42. Adriano Bonifazi: *Dívka z Capri*, 1877, olej na desce

Zdroj: <https://www.mutualart.com/Artwork/A-YOUNG-BOY-AND-GIRL-FROM-CAPRI--2-/F24696DBF2A5E9D4230849D1AA9ED7EF>

43. Marianne Stokes: *Čarodějka z Capri*, kol. 1895, olej na desce

Zdroj: <https://www.meisterdrucke.ie/fine-art-prints/Marianne-Stokes/313416/A-Capri-Witch,-1884-85.html>

44. Ascan Lutteroth: *Dívka z Capri*, 1871

Zdroj: Giuseppe Aprea: Omaggio alla Venere Caprese. Modelli femminili a Capri nella pittura tra Ottocento e Novecento. 2007

45. Adriano Bonifazi: *Venkovská dívka z Capri*, 1879, olej na desce

Zdroj:

[https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:A_young_Italian_peasant_girl_\(Capri,_1879\)_-_Adriano_Bonifazi.jpg](https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:A_young_Italian_peasant_girl_(Capri,_1879)_-_Adriano_Bonifazi.jpg)

46. Guillaume Bodinier: *Žena z Capri zezadu*, 1824

47. Lorenz Frølich: *Studie hlavy rybáře z Capri*, kol. 1849, akvarel, The Met, New York

Zdroj: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/426294>

48. Walther Trede: *Stará krása*, 1893

Zdroj: Walther Trede: Capri die Perle des Mittelmeeres: Bilder aus Natur und Menschenleben. Hamburg 1893

49. Charles Sprague Pearce: *Rosina*, 1890, Groninger Museum

Zdroj: https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Charles_Sprague_Pearce_-_Rosina,_-_1903.0035_-_Groninger_Museum.jpg

50. Edmond Jean de Pury: *Portrét Rosiny Ferrary*, 1883

Zdroj: <https://www.invaluable.com/auction-lot/edmond-jean-de-pury-neuchatel-1845-lausanne-1911--126-c-ba6495884e>

51. Federico Campo: *Rosina*, 1887, olej na desce

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Federico_del_Campo_-_Rosina_-_Google_Art_Project.jpg

52. John Singer Sargent: *Dívky z Capri na střeše*, 1878, Crystal Bridges Museum of American Art, Bentonville, Arkansas

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sargent_-_Capri.jpg

53. John Singer Sargent: *Capriote*, 1878, olej na plátně, Museum of Fine Arts, Boston

Zdroj: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:John_Singer_Sargent_-_A_Capriote_-_Google_Art_Project.jpg

54. Peder Mørk Mønsted: *Dívka z Capri*, 1883, olej na plátně

Zdroj: <https://atsunnyside.blog/2023/11/06/peder-mork-monsted-a-young-woman-from-capri-1883/>

55. John Singer Sargent: *Snící muž na Capri*, 1878

Zdroj: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sargent,_John_Singer_\(1856-1925\)_-_Young_man_in_reverie_-_Capri,_1878-.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sargent,_John_Singer_(1856-1925)_-_Young_man_in_reverie_-_Capri,_1878-.jpg)

56. Kingman: *Francesco Spadaro*, 1919

Zdroj: <https://www.vesuvioweb.com/it/2023/06/un-album-di-foto-capri-1919/>

57. Wilhelm von Plüschow: *Nino Cesarini*, Capri, 1905

Zdroj: Nicole Canet: Wilhelm von Plüschow Photographies 1879-1914 Portraits et Nus masculins. 2024

58. Wilhelm von Plüschow: fotografie se sovkpturou Nina Cesarini od Francesca Jerace v zahradě Villa Lysis na Capri

Zdroj: [https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Pl%C3%BCschow,_Wilhelm_von_\(1852-1930\)_-_n._5107_-_Et_in_Arcadia_ego,_p._18;_A_la_jeunesse_d%27amour,_p._101.jpg](https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Pl%C3%BCschow,_Wilhelm_von_(1852-1930)_-_n._5107_-_Et_in_Arcadia_ego,_p._18;_A_la_jeunesse_d%27amour,_p._101.jpg)

59. Wilhelm von Plüschow: *Fotografie mužského modela ve Villa Lysis na Capri*, Galerie David Guiraud, Paříž

Zdroj:

[https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Nino_Cesarini_in_Villa_Lysis_\(met_diens_portret_van_Paul_H%C3%B6cker\).jpg](https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Nino_Cesarini_in_Villa_Lysis_(met_diens_portret_van_Paul_H%C3%B6cker).jpg)

60. Viktorie Bádenská: *Ulice na Capri – v pozadí Hotel Royal*, 1903

Zdroj: <https://sokisamlingar.sormlandsmuseum.se/objects/c24-422450/>

61. *T. G. Masaryk na ostrově Capri*, detail, 1921

Zdroj: <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=289&misto=Pobyty-T.-G.-Masaryka-v-letech-1921-a-1922>

63. *Fotografie Jaroslava Hilberta s rodinou na Capri*

Zdroj: Český svět VII. Praha 1909

František Tkadlík: *Skicář z jižní Itálie – pohled na Capri z Punta Campanella*, 1826–1832, tužka na papíře, NGP

Zdroj: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.K_34306-002

František Tkadlík: *Skicář z jižní Itálie – náčrt krajiny a ženské postavy*, Capri, 1826–1832, tužka na papíře, NGP

Zdroj: https://sbirky.ngprague.cz/dielo/CZE:NG.K_34306-010

Beneš Knüpfer: *Tritoni a najády v příboji*, 1900–1908

Zdroj: <https://tar22.cz/autori/benes-knupfer/>

Antonín Hudeček: *Večer na Capri*, 1903, olej na plátně,

Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem

Zdroj: <https://www.webumenia.sk/cs/dielo/CZE:4RG.O0281>

Antonín Hudeček: *Ženský akt u moře*, 1909, olej na plátně, Muzeum umění Olomouc

Zdroj: <https://artsandculture.google.com/asset/female-nude-at-the-seaside-anton%C3%ADn-hude%C4%8Dek/uQF8B04x1-JB3A?hl=cs>

Fotografie Mariany Vorlové

Zdroj: <https://www.e-castolovice.cz/domu/565-ladislav-benes.html>

Max Švabinský: *Osamělá agáve na břehu mořském*, 1925, tužka na papíře

Zdroj: František Žákavec: *Z italského skicáře Maxe Švabinského*. Praha 1925

Max Švabinský: *Duby na Anacapri*, 1925, tužka na papíře

Zdroj: František Žákavec: *Z italského skicáře Maxe Švabinského*. Praha 1925

Viktorie Bádenská: *Exkurze na Capri*, 1905

Zdroj: <https://sokisamlingar.sormlandsmuseum.se/objects/c24-422484/?sq=capri&offset=99>

Max Švabinský: *Capri – ještěrka*, 1925, tužka na papíře

Zdroj: František Žákavec: *Z italského skicáře Maxe Švabinského*. Praha 1925

Rudolf Bém: *Český sochař Vojta Sapík modeluje portrét ruského spisovatele Maxima Gorkiho*, 1913

Zdroj: <https://ndk.cz/view/uuid:e6f268f0-f059-11e5-92c7-5ef3fc9ae867?>

[page=uuid:4c374fb0-f063-11e5-8745-005056825209&fulltext=capri](https://ndk.cz/view/uuid:e6f268f0-f059-11e5-92c7-5ef3fc9ae867?page=uuid:4c374fb0-f063-11e5-8745-005056825209&fulltext=capri)

Vojtěch Sapík: *portrét Maxima Gorkého*, 1913, bronz, v. 39 cm, Národní a univerzitní knihovna v Praze

Zdroj: https://encyklopedie.ostrava.cz/home-mmo/?acc=profil_osobnosti&load=41

62. František Krátký: *Scéna každodenního života na ostrově Capri*, 1897

Zdroj: <http://napolicapitalediunregno.altervista.org/napoli-frantisek-kratky-scena-di-vita-quotidiana-isola-di-capri-marina-grande-foto-animata-1897/>

63. Fotografie *Ulice na Capri s obchodem se suvenýry*, 1900

Zdroj: <https://picclick.fr/Italy-Capri-Narrow-Street-Souvenir-Shop-Old-NPG-113120521864.html>

64. David Lees: ***Emilio Pucci se svou ženou Cristinou Nannini při obědě na Capri, 1959***

Zdroj: <https://www.gettyimages.com/detail/news-photo/the-florentine-fashion-designer-emilio-pucci-lunching-in-news-photo/635743339>

65. Filippo Liardo: *Lo scoglio delle Sirene na Marina Piccola*, 1870–1878, olej na desce

Zdroj: https://www.artnet.com/artists/filippo-liardo/the-rock-of-the-sirens-in-marina-di-capri-1870-MEf0ghPmIZKRNwvp4_Q93Q2

66. Fotografie *Scoglio delle Sirene na Capri*, 2023

Zdroj: [https://www.google.com/search?](https://www.google.com/search?q=scoglio+delle+sirene+capri&oq=scoglio+&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqEAgBEEUYExgnGD)

[q=scoglio+delle+sirene+capri&oq=scoglio+&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqEAgBEEUYExgnGD](https://www.google.com/search?q=scoglio+delle+sirene+capri&oq=scoglio+&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqEAgBEEUYExgnGD)

sYgAQYigUyBggAEEUYOTIQCAEQRRgTGCcYOxiABBiKBTIGCAIQRRg7MggIAxBF
GCcYOzIHCAQQABiABDIHCAUQABiABDIGCAYQRRg8MgYIBxBFGDzSAQgyODQw
ajBqN6gCALACAA&sourceid=chrome&ie=UTF-
8#lpg=ik:CAoSLEFGMVFPcE9BTIRFY2M0RWJjb3hoX3B0YTRXU3lsYkIxWXQ0bVICS
UpiczlF